

DOKTRÍNY

1/2010

- Perspektivy operací založených na účincích a jejich vztah ke komplexním přístupům k řešení krizí
- Využití procesu získávání poznatků a využívání zkušeností (Lessons Learned) v misi
- Poznátky z mise UNMIC v Kosovu, 1. část
- Recenze: Ruské konvenční síly a válka s Gruzii
- Operace EUFOR Tchad/RCA
- Přizpůsobit se, nebo zemřít: Protipovstalecká taktika na stupni rota
- Hlídkování ve východním Afghánistánu aneb návrat k pěšímu boji
- Boj proti povstalcům a nezbytnost spolupráce s místním obyvatelstvem
- Léčka
- Dassault Rafale

Úvodní slovo

Vážení čtenáři,

v únoru roku 2008 Institut doktrín (IDo) na svých internetových a intranetových stránkách uveřejnil „nulté“ číslo časopisu Doktríny. Přesto, že se jednalo o „zkušební“ verzi, publikovanou pouze ve formě pdf, odezva byla pozitivní. Lze ji shrnout do krátkého vyjádření: „Časopis s tímto obsahem pro vojenskou veřejnost tady doposud chyběl.“

Časopis Doktríny a pohled na charakter dokumentů pro přípravu vojsk a jejich použití ve vojenských operacích formovaný IDo respektuje skutečnost, ve které se AČR nachází více než 10 let. Armádu tvoří profesionální vojáci, kteří jsou dnes častěji než v minulosti bezprostředně konfrontováni s nestandardní či nepředvídatelnou situací. Proto mnohem více vystupuje do popředí role velitele, který má právo vydávat rozkazy, a zároveň za svá rozhodnutí nese odpovědnost.

Filozofie, jazyk, účel a jednotné úsilí, které poskytuje vojenské organizaci publikace doktrinálního charakteru, umožňují veliteli vnímat prostředí plnění úkolů komplexněji a variabilně. Jeho rozhodování se odvíjí na základě konkrétní situace a možností všech zúčastněných. Předpis jako normativní akt striktně stanovuje způsob činnosti při plnění úkolů. Důsledkem může být šablonovitost jednání a nežádoucí potlačování kreativity taktického myšlení velitelů.

Rychlý a dynamický vývoj v oblasti vojenství si v AČR vynutil zavedení systému získávání poznatků a využívání zkušeností (ZPVZ nebo také Lessons Learned). Články publikované v časopise Doktríny jsou kamínkem do celé mozaiky ZPVZ, jež je v působnosti IDo. Zaváděný systém ZPVZ ale nesmí být chápán jako úkol IDo, ta nezajistí otevřené sdílení napříč organizačními strukturami resortu. K tomu je nutné změnit kulturu organizace a vytvořit takové ovzduší, kdy i ti nejnižší postavení budou cítit svůj podíl na řízení a rozhodování. Klasický hierarchický přístup k velení, kdy všechny informace nahoru a dolů musí projít přes „velitele“, zužují hrdlo informační propustnosti a brzdí tok informací napříč organizačními strukturami.

Časopis Doktríny je otevřený názorům a myšlenkám všech, jak velitelů na různých stupních velení, tak těch, kteří pod nimi slouží. Jakýkoli poznatek nebo zkušenost, které se „ztratily“, mohou najít své místo zde v tomto časopise.

Podpořte svými příspěvky zvýšení úrovně časopisu, který slouží především Vám!

Děkuji

plk. gšt. Ing. Tomáš RAK
náčelník Institutu doktrín

DOKTRÍNY

Adresa redakce:

Institut doktrín
Velitelství výcviku VeV – VA
Víta Nejedlého
682 01 Vyškov

Redakční rada časopisu:

Šéfredaktor:

plk. gšt. Ing. Tomáš Rak

Členové:

plk. Ing. Ivo MUSIL, M.S.
pplk. Ing. Jiří Pohlodek
pplk. Ing. Petr Marek
pplk. Ing. Břetislav Dlabal
pplk. Ing. Dušan Faltýnek
Ing. Pavol Varga
Ing. Jaroslav Mráz
Mgr. Helena Němcová

Náklad:

Elektronický časopis uveřejněný na Intranetu AČR a Internetu

Vydáno:

březen 2010, ročník III,
číslo 1/2010

ISSN: 1803-036X

Kontakty:

Tel. +420 973 450 901

Fax. +420 973 450 900

web: www.doctrine.cz

E-mail: spd.revd@doctrine.cz

ŠIS: [http://vev-va.ispovy.acr/
views/news/institut-doktrin](http://vev-va.ispovy.acr/views/news/institut-doktrin)

Obsah publikovaných příspěvků nemusí být vždy ve shodě se stanoviskem vydavatele a redakční rady časopisu, vyjadřuje názory a postoje jednotlivých autorů.

Obsah

Perspektivy operací založených na účincích a jejich vztah ke komplexním přístupům k řešení krizí	4
Využití procesu získávání poznatků a využívání zkušeností (Lessons Learned) v misi	16
Poznatky z mise UNMIC v Kosovu, 1. část	18
Recenze: Ruské konvenční síly a válka s Gruzii	20
Operace EUFOR Tchad/RCA	23
Přizpůsobit se, nebo zemřít: Protipovstalecká taktika na stupni rota	26
Hlídkování ve východním Afghánistánu aneb návrat k pěšímu boji	28
Boj proti povstalcům a nezbytnost spolupráce s místním obyvatelstvem	30
Léčka	34
Dassault Rafale	36

Perspektivy operací založených na účincích a jejich vztah ke komplexním přístupům k řešení krizí

Autor: plk. gšt. Ing. Jaromír ZŮNA, MSc.

Použití pouze vojenských nástrojů síly při řešení soudobých komplexních krizí není dostačující pro dosažení požadovaného cílového stavu, kterým je vyřešení podstaty krizové situace a vytvoření podmínek pro dlouhodobě udržitelný a bezpečný rozvoj postižených zemí nebo regionů ve všech hlavních oblastech lidských činností. Komplexní přístupy k řešení krizí, které zahrnují bezpečnostní, rozvojovou, rekonstrukční, humanitární a další oblasti, proto zaujímají ústřední pozici v politickém rozhodování o preferovaných způsobech řešení soudobých krizí. Rámcově jsou komplexní přístupy obsaženy v řadě dnes existujících koncepcí, které se v různé míře a v závislosti na zvoleném politickém rámci operace nebo mise při řešení krizí používají. Dosud však představují samostatné a vzájemně jen málo sladěné postupy a činnosti, které nejsou koordinovány mezi jednotlivými rezorty, státy, mezinárodními organizacemi a obecně mezi vojenskými a civilními komponenty v misích a operacích.

Jedním z charakteristických znaků současného bezpečnostního prostředí je existence široké škály aktérů, kteří svou činností ovlivňují politická rozhodování a aktivně se angažují v bezpečnostní oblasti. Jde především o mezinárodní organizace, národní státy, vojenské aliance, koalice států a nevládní organizace. Rozmanitost koncepčních přístupů k zajišťování aktuálních bezpečnostních potřeb je v tomto prostředí zcela přirozená. Vyplyvá zejména z různorodosti zájmů a funkcí jednotlivých aktérů a ze struktury schopností, kterými disponují a kterými se mohou na řešení krizí podílet. Vzhledem k těmto principiálním odlišnostem si jednotliví aktéři rovněž vypracovávají vlastní koncepční přístupy pro angažovanost v bezpečnostní oblasti, které ve svém obsahu reagují na vývoj v bezpečnostním prostředí mnohdy pružněji než vojenské systémy. Pro jejich obsah je charakteristické nové vymezení funkcí a úkolů pro civilní a vojenské komponenty. Vojenský komponent sehrává při řešení soudobých komplexních krizí podpůrnou funkci a jeho úkolem je vytvořit podmínky, ze kterých teprve krize může být rozhodnuta. Hlavní úsilí při řešení podstaty soudobých komplexních krizí se zaměřuje do oblastí politického, společenského, kulturního a sociálně-ekonomického rozvoje, včetně mezinárodní integrace postižených zemí a regionů. V těchto souvislostech je tedy potřebné, aby při posuzování jednotlivých koncepcí a jejich přejímání do podmínek ČR a AČR bylo v první řadě vnímáno, co znamenají na straně politického řešení krize.

Týká se to i stále relativně nové koncepce operací založených na účincích, která je i v našich podmínkách poměrně široce diskutována. Koncepce operací založených na účincích má řadu charakteristických znaků komplexních přístupů k řešení krizí. Novým je především navrhovaný způsob koordinace civilních i vojenských komponentů ve všech fázích plánování, přípravy a vedení operací a misí. Vzhledem k tomu, že právě nízká úroveň koordinace mezi civilními a vojenskými komponenty je považována za jednu z hlavních slabin při řešení soudobých krizí, měla nová koncepce značnou odezvu nejenom na úrovni národních států, ale i NATO. Tímto způsobem byly do podmínek ČR a AČR vneseny dva pojmy, národní a alianční, ke kterým byly hledány ucelený národní přístup a vojenská aplikace.

„Operace založené na účincích“ (EBO – Effect Based Operations) a „Přístupy k operacím založené na účincích“ (EBAO – Effect Based Approach to Operations) jsou v našich podmínkách považovány většinou za synonyma.¹ Když dva usilují o stejnou věc, nemusí to nutně znamenat, že dělají totéž. EBO je koncepcí vypracovanou pro použití národním státem (USA), který disponuje ucelenou strukturou diplomatických, ekonomických, vojenských, informačních a dalších nástrojů síly (mocí) a významným monopolem na použití vojenské síly a vedení války. Naproti tomu koncepce EBAO byla vytvořena pro potřeby vojenské aliance (NATO), která disponuje pouze vojenskými nástroji síly a pro kterou je charakteristické, že způsob, intenzita a rozsah použití vojenských sil jsou odrazem dosažené úrovně konsensu členských států v bezpečnostní oblasti. Rozdílnost podstaty obou koncepcí je zřejmá. Obě koncepce byly vypracová-

¹ GALATÍK, Vlastimil, KRÁSNÝ, Antonín, ZETOCHA, Karel. *Vojenská strategie*. Ministerstvo obrany České republiky – PIC MO, 2008. s. 200. ISBN 978-80-7278-475-2

ny k podpoře odlišných politik a cílů. To se stává určujícím pro posouzení celkového potenciálu i existujících limitů obou koncepcí při jejich použití v praxi soudobých operací. Velitel USJFCOM generál James N. MATTIS k odlišnosti obou koncepcí uvádí: „NATO přístupy k operacím založeným na účincích neodrážejí zcela U.S. operace založené na účincích. Politika NATO se soustřeďuje na vládní přístupy a komplexní přístupy k řešení krizí.“²

1. Podstata koncepce operací založených na účincích

Operace založené na účincích představují komplexní pohled na způsob řešení krizí, který spočívá v koordinované aplikaci diplomatických, ekonomických, vojenských, informačních a dalších nástrojů síly. Podstatou koncepce je harmonizace civilních činností a vojenských operací prostřednictvím společně definovaných cílů, společného plánování, přípravy a koordinace postupu v průběhu operace za účelem dosažení koherentních účinků v celém spektru oblastí. Jde o přímou reakci na změny v bezpečnostním prostředí a nový typ komplexních krizí a ohrožení, které nejsou řešitelné pouze vojenskými prostředky. Vzhledem k charakteru soudobých krizí je nutné vycházet z potřeby dosažení požadovaného stupně koordinace civilních a vojenských aktérů při řešení krizí v mezinárodním měřítku. Na rozdíl od vojenských operací, které jsou vedeny k dosažení vojenských cílů a splnění vojenských úkolů, je koncepce operací založených na účincích orientována na řešení podstaty komplexních krizí a dosažení cílového stavu. V tomto ohledu ji lze považovat za způsob formulace strategií pro řešení krizí v soudobém a předpokládaném budoucím bezpečnostním prostředí.

Pro posouzení budoucí použitelnosti koncepce operací založených na účincích má skutečnost, zda je operace vedena národním státem, nebo vojenskou aliancí, zásadní význam. Pro potřeby článku je proto použita definice koncepce pro „Operace založené na účincích“ (EBO – Effect Based Operations), která byla vypracována v USA a tvořila rovněž základní teoretické východisko pro NATO. Dále je použita definice koncepce „Přístupy k operacím založené na účincích“ (EBAO – Effect Based Approach to Operations), která byla vypracována pro použití v rámci NATO. Vzhledem k členství ČR v NATO má koncepce EBAO v podmínkách AČR větší význam z hlediska jejího případného použití v praxi. V ozbrojených silách USA jsou EBO definovány jako: „Operace, které jsou plánovány, vedeny, vyhodnoceny a adaptovány na základě komplexní znalosti operačního prostředí za účelem ovlivnění, nebo dosažení změny chování a schopností systému s využitím zvolených nástrojů síly k dosažení politických cílů.“³ NATO definuje EBAO následovně: „Operace založené na účincích jsou ucelenou a komplexní aplikací různých nástrojů Aliance, kombinovaných s praktickou spoluprací s ostatními angažovanými aktéry, za účelem vytvoření požadovaných účinků, které jsou nutné pro dosažení plánovaných cílů a cílového stavu NATO.“⁴

Potenciál pro použití koncepcí EBO (národní) a EBAO (alianční) v operacích, stejně jako jejich limitů, je nutné posuzovat z následujících hledisek: použití nástrojů síly státu, požadovaného cílového stavu, způsobu řízení operací, požadovaného účinku a přístupu k operacím, situace v bezpečnostním prostředí a komplexních přístupů k řešení krizí.

Nástroje síly státu. Pouze stát disponuje uceleným souborem nástrojů a mocí, které používá k prosazování svých národních zájmů jak samostatně, tak i v rámci širšího mezinárodního úsilí. Operace založené na účincích je proto možné realizovat v celé šíři předpokládaných činností pouze s podporou a za plného využití funkcí státu. Politické vedení státu musí rozhodnout, jakých účinků a cílového stavu chce při řešení krize dosáhnout. Současně musí určit, které oblasti jsou pro něj při řešení krize prioritní, například ekonomická, sociální, kulturní, integrační a další oblasti lidských činností.

Naproti tomu vojenská aliance pouze vyjadřuje bezpečnostní konsensus členských zemí a disponuje jen vojenskými nástroji a omezenou dostupností politických nástrojů prostřednictvím NAC. Praxe stále potvrzuje velmi malý předpoklad k tomu, že by členské státy bez omezení převedly některý ze souboru svých nevojenských silových nástrojů (mocí) určenému veliteli NATO nebo Alianci jako takové. V definici NATO pro EBAO se proto neurčitě hovoří o využití různých nástrojů, nikoli nástrojů síly Aliance. Nástroje, jejichž použití se v operacích založených na účincích předpokládá, NATO z praktických důvodů blíže nespecifikuje. Je to dáno tím, že absolutní většina schopností a kapacit, které jsou k vedení operací založených na účincích potřebné, je v dispozici národních států, případně mezinárodních a nevládních organizací. Rovněž většina expertních znalostí z nevojenských oblastí, které jsou pro vedení operací za-

² MATTIS, N. James. *USJFCOM Commander's Guidance for Effect – Based Operations*. Joint Forces Quaterly, 4th 2008, Issue 51. s. 106. ISSN 1070-0692

³ UNITED STATES DEPARTMENT OF DEFENCE. *The Effect – Based Operations Process: Concept of Operations (CONOPS)*. United States Joint Forces Command, 2004

⁴ NATO. *MC Position on an Effect Based Approach to Operations*. MCM – 0052 – 2006, 6. června 2006

ložených na účincích potřebné, leží mimo sektor obrany členských států NATO. NATO ve své koncepci EBAO proto deficit civilních schopností nahrazuje zdůrazněním široké spolupráce s ostatními vojenskými i civilními aktéry, kteří se při řešení krize angažují, a apelací na členské státy Aliance a partnery k uvolnění a společnému sdružení civilních kapacit ve prospěch operací pod vedením NATO.⁵ Ochota ke vzájemné koordinaci činností a poskytnutí prostředků mezinárodních a nevládních organizací, humanitárních organizací a mezinárodních institucí tak podmiňuje reálnou způsobilost NATO nezávislého vedení operací založených na účincích.

Na druhé straně NATO již v současné době disponuje široce rozpracovanou a v praxi ověřenou koncepcí „NATO operace na podporu míru“ (NATO PSO – Peace Support Operations), která je určena k vedení vojenských operací k eliminaci nových forem ohrožení a krizí v rámci širšího mezinárodního úsilí. Koncepce NATO operací na podporu míru vytváří odpovídající politický rámec a součinnostní a řídicí mechanismy pro vedení společných mnohonárodních operací za účasti civilních i vojenských aktérů a je dále podpořena koncepcí pro civilní a vojenskou spolupráci (NATO CIMIC – Civil Military Cooperation). Takové uspořádání umožňuje NATO řešit přirozený deficit, který vojenská aliance má v oblasti civilních schopností.

Při srovnání aliančních koncepcí EBAO a PSO obě vycházejí z komplexních přístupů k operacím, deklarují nezbytnost koordinované aplikace nástrojů síly státu a orientace na dosažení cílového stavu, podporují spolupráci s mezinárodními a nevládními organizacemi a v případě potřeby jsou založeny na rozhodném použití vojenské síly. Odlišnost existuje v účelu obou koncepcí. NATO PSO představují reálné vojenské operace, jejichž účelem je zajistit bezpečné prostředí pro činnost mezinárodních a nevládních organizací, které plní dlouhodobé úkoly rekonstrukce a obnovy, a na jejichž splnění spočívá dosažení strategických cílů při řešení krize. NATO EBAO naproti tomu představují plánovací nástroj a změnu v přístupech k řešení krizí, které mají zabezpečit splnění politických požadavků, jakými jsou například budování nových společností, budování států, integrační procesy apod. Koncepce EBAO si tím ставí ambice ovlivňovat plánování složitých kulturních, politických, sociálních a ekonomických procesů na politické úrovni.

Cílový stav. Kvalitu každé operační koncepce prověřuje její reálná použitelnost a funkčnost. Jedním ze základních předpokladů pro použitelnost nové operační koncepce je disponibilita schopností, které musí být v případě operací založených na účincích v takové struktuře, aby umožnily naplnění koncepce a dosažení požadovaného cílového stavu. V případě koncepce operací založených na účincích je cílovým stavem řešení podstaty krizí a zajištění udržitelného rozvoje v zemi nebo regionu postižených krizí. V současném bezpečnostním prostředí to mnohdy představuje požadavek na budování státu, zajištění jeho základních funkcí a budování nových společností. Koncepce operací založených na účincích musí být proto podpořena ve své většině souborem schopností z civilních oborů státní správy, které jsou určeny k zabezpečování funkcí státu. V tomto ohledu jde o zcela nové pojetí v přístupech k řešení komplexních krizí současnosti.

Formálním vyjádřením vztahu mezi účinky a cílovým stavem při řešení dané krize je mandát schválený odpovídající mezinárodní organizací. Nositelem politické diskuze na půdě mezinárodních organizací o podobě mandátu jsou národní státy. Státy, jako základní prvek v systému mezinárodních vztahů a politiky, v souladu se svými zájmy, na půdě mezinárodních organizací rovněž rozhodují o způsobech reakce na vývoj v bezpečnostním prostředí. Koncepce EBO je takto založena a je relevantní operační koncepcí pro použití národním státem, který má zcela výjimečné postavení v oblasti mezinárodních vztahů a bezpečnosti a je způsobilý buď samostatně, nebo v rámci širší mezinárodní diskuze, definovat cílový stav pro řešení krizového stavu.

NATO, na rozdíl od národního státu, deklaruje připravenost vyčleňovat své schopnosti ve prospěch akcí na udržení míru a stability ve světě pod vedením mezinárodních organizací. Na základě mandátu mezinárodní organizace NATO může být, vedle výkonu podpůrných vojenských funkcí, rovněž pověřeno vedoucí rolí při řešení krizí v případech, kdy je vzhledem ke svým schopnostem k plnění takové role nejlépe disponováno. Charakter dnešních krizí objektivně mění podmínky pro působení vojenských sil a prostředků NATO v operacích. Je rovněž skutečností, že NATO není pro soudobé krize disponováno stejným způsobem jako národní státy nebo mezinárodní organizace, které využívají ke své činnosti kapacit v globálním měřítku. NATO, jako vojenská aliance, má objektivně omezen přístup k civilním kapacitám mezinárodních, vládních a nevládních organizací. Rovněž nemá k dispozici celou strukturu nástrojů síly, kterými disponují národní státy. Je tím limitována jeho způsobilost vést vlastní operace založené na účincích, jejichž podstatou je koordinované působení civilních a vojenských aktérů za využití širokého spektra diplomatických, ekonomických, vojenských, humanitárních, informačních a dalších nástrojů. Pokud by se NATO rozhodlo samostatně

⁵ NATO: *Bi-Strategic Command Pre-Doctrinal Handbook: Effect Based Approach to Operations*. NATO SAC Shape, 2007, Ref.: J5PLANS/7740-065/07-203478. s. 1–2

angažovat při řešení krize a aplikovat svou koncepci EBAO, není reálný předpoklad, že by získalo podporu pro vlastní definici cílového stavu. NATO by se tím prakticky uzavřel přístup k civilním kapacitám, schopnostem a expertním znalostem mezinárodních, vládních a nevládních organizací. Koncepci EBAO lze proto ze strany NATO aplikovat pouze v případech, kdy jsou krize řešeny v rámci mezinárodního bezpečnostního systému. Pro takové případy již ale existují zavedené mezinárodní mechanismy, označované jako komplexní přístupy k řešení krizí, které se uskutečňují v součinnosti s OSN, EU, OBSE, NATO a dalšími mezinárodními a nevládními organizacemi. V těchto souvislostech se proto nejvíce jako účelné vypracovávat pro NATO nezávislou operační koncepci, jejíž proveditelnost je zcela závislá na kapacitách a schopnostech organizací, které nejsou součástí NATO.

Řízení operací založených na účincích. Stát má objektivně nejlepší předpoklady k alokaci potřebných kapacit a zdrojů pro vedení operací založených na účincích a k efektivnímu rozhodování o jejich použití samostatně, nebo v rámci širšího mezinárodního úsilí. Úspěšné vedení operací založených na účincích proto vychází z předpokladu na národní úrovni centralizovaného řízení působení státu v operaci s využitím sil, prostředků a kapacit mezirezortního systému.

Způsob řízení operací založených na účincích na národní úrovni je považován za dosud nevyřešenou oblast koncepce. Pouze silné státy, které disponují souborem požadovaných civilních a vojenských schopností a mohou vystupovat z mocenské pozice, která jim umožňuje soustředit na řešení krize širší mezinárodní úsilí, mají vytvořeny objektivní předpoklady k vedení těchto operací v celé předpokládané šíři. Vzhledem ke komplexnímu charakteru cílů a předpokládanému rozsahu operací založených na účincích je jejich praktická realizace možná pouze za podmínek široké mezinárodní spolupráce a podpory ze strany mocností.

Pokud není řízení uspokojivě vyřešeno na úrovni státu, není reálné uvažovat například o EBAO jako o samostatné operační koncepci vojenské aliance. Dalším významným faktorem omezujícím schopnost Aliance vést nezávislé operace založené na účincích je skutečnost, že civilní kapacity, které jsou k vedení těchto operací potřebné, nejsou součástí obranného plánování v NATO. Proto byla Aliancí vypracována vlastní koncepce EBAO, která představuje alianční přístupy k operacím. V pojetí NATO není EBAO považováno za operační koncepci, ale za systémový přístup k plánování, přípravě a způsobu řešení komplexních krizí.

Úroveň	Existující systém	Navrhovaná koncepce	Existující rozpor	Budoucí směr
Politickostrategická	Oblast (cíl), která se řeší	EBO EBAO	JAK Jakým způsobem Jakými mechanismy Jak měřit účinnost	Komplexní přístupy k operacím
Vojenskostrategická				
Operační	CIMIC		PROČ K dispozici jsou tradiční, funkční a mezinárodně přijaté modely, například CIMIC	
Taktická				

Tabulka č. 1 Účel koncepce operací založených na účincích⁶

Koncepce operací založených na účincích je určena především ke koordinaci postupů mezi jednotlivými aktéry na strategické úrovni řízení. Dosažení cílového stavu je závislé od kvality rozhodování na politickém strategickém stupni a kvality řízení implementace civilních aspektů mise, kde je zpravidla nejvyšší stupeň diferenciací cílů a názorů na charakter cílového stavu (viz tabulka č. 1). Pro NATO představuje koncepce EBAO mechanismy plánování a koordinace mezi Aliancí, národními státy a mezinárodními a nevládními organizacemi.

Nepotvrzují prvotní předpoklady, že koncepce EBO/EBAO budou schopny postihnout vedení operací v širokém spektru civilních a vojenských činností průřezově na strategické, operační i taktické úrovni. Zejména na taktické úrovni je obtížné najít rozhraní mezi koncepcemi EBO/EBAO a CIMIC, případně dalšími mezinárodně přijatými modely. Praktická aplikace koncepce operací založených na účincích v Iráku a Afghánistánu vyvolává na taktickém

⁶ ZŮNA, Jaromír. Stabilizační operace (Referát). In: *Sborník č. 49 Mezinárodní vojensko-odborná konference TAKTIKA 2006: „Perspektivy a trendy rozvoje taktiky“*, FEM UO Brno, 8.-9. listopad 2006. ISBN 80-7231-179-4

stupni řadu otázek. Zda jde o budování nových států a společností, sociální inženýrství, administraci okupovaných teritorií, nebo o jinou formu civilní a vojenské spolupráce. Komunitou mezinárodních a nevládních organizací je tato rozpolcenost předmětem kritiky. CIMIC je všeobecně považován za funkční, široce akceptovaný a relativně transparentní model, který na taktické i operační úrovni umožňuje zajistit většinu funkcí, které si kladou za cíl i koncepce EBO/EBAO.

Účinek a přístup. Z definicí EBO a EBAO vyplývají dva základní přístupy k vedení operací založených na účincích.

Koncepce EBO zdůrazňuje účinek (effect), tedy výsledek činnosti nebo splnění vojenského, případně civilního úkolu. V kontextu EBO je účinek definován jako kumulativní důsledek jedné nebo více akcí napříč prostorem angažovanosti, který vede ke změně situace v jedné nebo více oblastech. Součet požadovaných účinků vede ke splnění cílů operace.⁷

V koncepci EBAO je určujícím pojmem přístup (approach). V EBAO jsou účinky považovány za jeden z prvků koncepce, nikoli za její podstatu.⁸ Koncepce EBAO je chápána jako nový přístup k řešení krizí, který je založen na nedělitelnosti účinků, stabilizačních a rekonstrukčních činností a civilní a vojenské spolupráce, které jsou realizovány v mezinárodním kontextu. V pojetí EBAO je vojenská operace považována za jednu ze součástí celkového úsilí při řešení krize, která plní podpůrnou funkci. Oproti EBO, které je operační koncepcí, je EBAO nástrojem pro plánování, přípravu a vedení misí a operací na řešení komplexních krizí. Vzhledem k tomu, že EBAO je v podstatě plánovací nástroj, nedá se tato koncepce použít v případech, kdy vojenské operace a mise na řešení krizí již probíhají. Obzvláště to platí v operacích v Iráku a Afghánistánu, které byly jedním z hlavních impulzů pro vypracování koncepce EBAO v NATO.⁹

Bezpečnostní prostředí. Vypracování koncepce operací založených na účincích bylo vedeno úsilím vytvořit formální přístup, umožňující řešit podstatu komplexních krizí nového typu, které nejsou řešitelné pouze vojenskými prostředky. USA za tímto účelem transformovaly své síly a změnily operační koncepcce. Vedle koncepce EBO přijaly také koncepci stabilizačních operací, které se staly hlavním způsobem použití ozbrojených sil USA. V NATO nebyl z objektivních důvodů vývoj takto přímý. V 90. letech se transformace NATO zaměřovala na vytvoření podmínek, které by Alianci umožnily větší angažovanost při řešení krizí a konfliktů nového typu a širší využití schopností Aliance v operacích pod vedením mezinárodních organizací. Ke změně uvedeného směru v NATO dochází po přijetí iniciativy na zvýšení schopností (DCI – Defence Capability Initiative) a přechodu na plánování podle schopností, jejichž významná část je technologické povahy a zaměřena na zvyšování schopností pro konflikty vysoké intenzity. V souvislosti s krizí v Kosovu a následným vedením globální války proti terorismu se v NATO postupně formoval názor, že mezinárodní organizace nejsou schopny efektivně řešit krize velkého rozsahu. Aliance si začala vytvářet své koncepce a postupy paralelně k těm, které již byly vypracovány v rámci mezinárodních organizací. Koncepce EBAO byla jen dalším krokem NATO v reakci na změny v bezpečnostním prostředí a snahou o kontinuální adaptaci schopností Aliance řešit krize a konflikty nového typu.

Komplexní přístupy k řešení krizí. Komplexní přístupy k řešení krizí jsou považovány za širší aplikaci koncepce EBAO a jedinou budoucí alternativou pro NATO jako bezpečnostní alianci. V souvislosti s vývojem v bezpečnostním prostředí se rovněž pro NATO stávají komplexní přístupy hlavním koncepčním směrem pro řešení krizí. V závěrečných dokumentech ze summitu NATO v Rize se k tomu uvádí: „... dnešní výzvy vyžadují ze strany mezinárodní komunity komplexní přístupy, které zahrnují použití širokého spektra civilních a vojenských nástrojů ... k posílení koherentní aplikace krizových nástrojů NATO, stejně jako praktické spolupráce s partnery na všech úrovních, s OSN a ostatními relevantními mezinárodními organizacemi, nevládními organizacemi a místními aktéry při plánování a vedení probíhajících a budoucích operací ...“¹⁰

V reakci na nové požadavky NATO nebude dále pokračovat v rozvoji EBAO jako samostatné koncepce, ale bude považována za prostředek vojenské podpory komplexních přístupů k řešení krizí v oblasti plánování a využití vojenských účinků v úsilí o dosažení cílového stavu. V souvislosti s přechodem na komplexní přístupy NATO rovněž nadále

⁷ NATO: *Bi-Strategic Command Pre-Doctrinal Handbook: Effect Based Approach to Operations*. NATO SAC Shape, 2007, Ref.: J5PLANS/7740-065/07-203478. 2. vydání, 2009

⁸ MARKOS, G. Planning for Counterinsurgency (COIN): *Effect Based Approach to Operations (EBAO)*. HQ Multi-national Corps Northeast. Přednáška, 17. prosince 2008

⁹ JAMES, P. *NATO Concept for Effect Based Approach to Operations: Operational Concept Development*, HQ SACT. Přednáška, CD&E Conference, Athens, Greece, 30 October–2 November, 2006

¹⁰ NATO. *Riga Summit Declaration*. 2006

neuvažuje o formulaci vlastních cílů a cílového stavu při řešení krizí (viz tabulka č. 2). Jde o významnou změnu znamenající ústup NATO od ambicí vést nezávislé operace na řešení soudobých komplexních krizí. Lze předpokládat vývoj, kdy v doktrinné oblasti i v praxi operací bude v NATO posilovat trend konvergence k přístupům, které aplikují mezinárodní organizace.

Koncepce	Nástroje	Spolupráce	Cílový stav
EBAO	Vojenské Politické Civilní Ekonomické	Mezinárodní organizace Nevládní organizace	Vytvářet účinkyk dosažení cílů a cílového stavu NATO
Podpora komplexních přístupů k řešení krizí	Vojenské Politické Civilní Ekonomické	Mezinárodní organizace Nevládní organizace	Není obsahem koncepce
	Základ koncepcí		

Tabulka č. 2 Porovnání koncepce EBAO s komplexními přístupy k řešení krizí

Uvedené rozhodnutí lze považovat za progresivní a může ve svém důsledku vést k pozitivní změně postojů mezinárodních a nevládních organizací a místní populace v krizových oblastech k NATO.

Koncepce EBO není vývojem v NATO ovlivňována a uchovává si svou funkci národní koncepce operací založených na účincích. Diskuze nad její kvalitou a dalšími perspektivami je vedena v rámci ozbrojených sil USA nezávisle na vnějším prostředí. Použití EBO v praxi nepřineslo očekávané výsledky. Na základě praktických zkušeností ze soudobých krizí lze uvést, že EBO nepřekonává koncepcí předchozí, nedostačuje potřebě komplexních přístupů k řešení dnešních krizí a nelze ji považovat za završující koncepci, která by měla představovat nový myšlenkový proces a komplexní pohled na operace. Z těchto důvodů hlavní druhy sil ozbrojených sil USA od koncepce oficiálně ustoupily, případně jimi nikdy nebyla přijata jako koncepce pro vedení soudobých operací.

2. Operace založené na účincích jako myšlenkový proces, nebo intelektuální Maginotova linie?

Propojení vojenských činností s požadovanými účinky a cílovým stavem tvořilo vždy základ plánování vojenských operací. Rovněž důležitost vztahu mezi civilními a vojenskými aktéry a význam civilních nástrojů pro řešení podstaty komplexních krizí nepředstavuje nové poznání. Již v průběhu operace IFOR, například, velitel mnohonárodní divize severozápad (MND SW) ve svém rozkaze ukládal, aby každý příslušník divize považoval svou činnost za součást civilní a vojenské spolupráce. Také požadavek na dokonalou znalost prostředí, na kterém jsou koncepce EBO/EBAO založeny, byl uveden do praxe již na počátku 90. let pod termínem *na vědomostech založené použití sil*. Soudobý rozměr civilní a vojenské spolupráce je rovněž produktem zkušeností NATO získaných z operací na Balkáně. Bylo by možné uvést celou řadu dalších příkladů činností a dílčích koncepčních postupů, které byly v pozdější době využity jako východiska pro vypracování koncepcí EBO/EBAO.

To je i důvodem, proč lze vypočítat v obsahu koncepcí EBO/EBAO tolik podobností a shodné terminologie s předchozí praxí z operací pod vedením různých mezinárodních organizací. V řadě ohledů jsou základní východiska koncepcí EBO/EBAO téměř shodná se soudobými koncepcemi hlavních mezinárodních organizací, například OSN, které byly již dříve vypracovány na podmínky současného bezpečnostního prostředí. Příbuznost koncepcí EBO/EBAO s koncepcemi dalších mezinárodních organizací na jedné straně a jejich vojenská nejednoznačnost na straně druhé je příčinou různých interpretací v NATO i na národních úrovních a způsobuje zmatení jak v teoretické rovině, tak i v praxi. V amerických odborných kruzích jsou právě negativní dopady na interoperabilitu sil v mnohonárodních operacích považovány za jeden z negativních důsledků snah prosadit koncepci EBO v širším mezinárodním měřítku. Izraelské ozbrojené síly, například, na základě vlastních negativních zkušeností z použití označují koncepci EBO za intelektuální Maginotovu linii operačního umění. Její těžkopádnost a administrativní náročnost zpomaluje postup vlastních sil a talentovaný oponent vždy zjistí jak ji obejít.

Termín, který nejlépe vystihuje motivy vedoucí k vypracování koncepcí EBO/EBAO, je modernizace. Cílem bylo modernizovat způsob vedení vojenských operací na podmínky komplexních krizí. Vzhledem k tomu, že obě koncepce vznikají uvnitř silných vojenských systémů, v první řadě usilují o dosažení kvalitativně vyšší úrovně použití vojenských sil. Za nové prvky v uvedených koncepcích lze považovat adaptaci společenských, ekonomických a kulturních přístupů, které byly až dosud doménou mezinárodních a nevládních organizací, a úsilí o maximální integraci civilních komponentů do procesu plánování, přípravy a vedení operací.

Koordinace civilních a vojenských činností při řešení krizí představuje správný myšlenkový směr, ve kterém je ale nutné rozlišovat mezi požadavkem na nové způsoby vedení vojenských operací a obecnějším požadavkem na nové způsoby řešení krizí. OSN na takový vývoj reagovalo v roce 2003 přijetím koncepce multidimenzionálních operací, která vychází ze společné angažovanosti OSN, mezinárodních institucí pro rozvoj a spolupráci a přispívajících členských států při řešení krizových situací a konfliktů. Společné působení všech tří uvedených komponentů je realizováno ve struktuře mise, která v sobě integruje civilní, vojenské, rozvojové a humanitární kapacity pod vedením a s mandátem mezinárodní organizace. Vojenské kapacity jsou v tomto případě integrovány do civilní mise a plní své podpůrné bezpečnostní funkce. Koncepce EBO, a původně i EBAO, předpokládají opačný postup, kdy naopak civilní schopnosti a úkoly jsou integrovány do operací pod vojenským velením a řízením (Afghánistán, PRT), případně působí paralelně k vojenským strukturám (Kosovo, KFOR). Obě uvedené koncepce proto lze považovat za samostatný koncepční směr s potenciálem použití pouze v operacích vedených vojenskou aliancí, případně koalicí států. Z uvedeného závěru rovněž vyplývá, že koncepce EBO/EBAO nemohou zajistit plnou podporu komplexních přístupů k řešení krizí, které jsou založeny na společném úsilí mezinárodních a nevládních organizací a jejichž prostřednictvím lze generovat politickou podporu, síly a prostředky v globálním měřítku.

Rozšíření rozměru aliančních nebo koaličních vojenských operací o civilní dimenzi má dva významné důsledky. Tím prvním je tendence podřizovat plnění úkolů v civilní oblasti operačním hlediskům. Druhým je nutný přechod od plánování zaměřeného na splnění vojenských cílů v operaci na liniové plánování po směrech hlavních činností. Plnění úkolů na hlavních směrech činností, kterými jsou v operacích ISAF a KFOR například bezpečné prostředí, podpora mezinárodní komunity, rekonstrukce a rozvoj a další, má zajistit směřování operace k požadovanému cílovému stavu. Vzhledem k tomu, že směry hlavních činností jsou realizovány souběžným plněním vojenských a civilních činností, není splnění vojenského cíle primární, ale rozhodujícím se stává celkový dosažený pokrok, pro jehož měření je nutná jiná metodika než jasné měřitelné dosažení vojenského cíle. Tím je vkládán mezi vojenské a civilní činnosti nejasný pojem účinek, který vede v procesu plánování, přípravy a provedení operace ke snižování významu vojenských cílů.

Koncepce EBO byla původně vypracována pro potřeby vzdušných sil a teprve následně byla modifikována pro použití mnohonárodními silami v soudobých krizích. Zkušenosti z operací v Iráku, Afghánistánu a Kosovu však vedou k závěru, že koncepci lze označit za funkční, pouze pokud je v operaci použita v rámci jednoho uzavřeného systému, jakým je například *targeting*, zahrnující vyhledávání cílů, hodnocení důležitosti cílů, volbu způsobu ničení cílů, ničení cílů a hodnocení dosaženého stupně ničení protivníka. Použití koncepce EBO může v těchto případech pozitivně ovlivňovat kvalitu plánovacího procesu. Určitým přínosem koncepce je rovněž kladný vliv na rozhodovací proces velitelů, kdy vede k hlubšímu porozumění souvislostí a dopadů vojenských činností v operacích, které jsou ve své většině vedeny mezi civilním obyvatelstvem postižených zemí nebo regionů. Přes nejednotný názor na její kvalitu nová koncepce obohatila vojenské myšlení a přispěla k diskuzi o použití vojenských sil v podmínkách současného operačního prostředí. Lze také ale učinit závěr, že pozitivní stránky koncepce EBO jsou obecné povahy a stejných výsledků by bylo možné dosáhnout i jinými postupy, například moderněji zaměřenou a komplexněji pojatou přípravou velitelů a štábů.

Na druhé straně koncepce EBO selhává při použití v komplexních podmínkách soudobých operací, pro které byla vytvořena. Praxe ukazuje na řadu slabin, které jsou konkrétní povahy, a lze je shrnout do následujících oblastí:

- je založena na předpokladu vysokého stupně předvídatelnosti vývoje na teritoriu krize, který není reálně dosažitelný;
- na rozdíl od uzavřených systémů technologické povahy nedokáže správně odhadovat chování komplexních společenských, sociálních a kulturních systémů;
- vyžaduje dosažení nereálné úrovně znalostí o protivníkovi;
- vyžaduje rozsáhlé formální rozpracování do plánů, omezuje svobodu rozhodování velitelů na jednotlivých stupních velení a obsahuje prvky sociálního inženýrství;

- vede k centralizaci velení a řízení a zasahování do rozhodování a činností na nižších stupních velení;
- abstrahuje od lidské dimenze krizové situace;
- rozhodujícími strukturami při jejím použití v krizích se stávají štáby a je oslabována role velitelů a jejich rozhodování;
- neumožňuje rychlý a obsahově jasný přenos rozkazů a úkolů na podřízené stupně velení;
- obsahuje komplikovaný a málo srozumitelný pojmový aparát.¹¹

Paradoxně tak koncepce EBO selhává v prostředí, pro které byla cíleně modifikována a za tímto účelem mezinárodně propagována. Příčinou je její technologická podstata, která se nedokáže vyrovnat s rozmanitostí podmínek soudobých komplexních krizí. Nejsilnější kritiku na koncepci EBO uvedené poznání vyvolalo v odborných a vojenských kruzích v USA.

Obdobně jako v evropských zemích rovněž v ozbrojených silách USA získávají na významu komplexní přístupy k řešení krizí založené na plném využití potenciálu diplomatických, ekonomických, vojenských a informačních nástrojů síly státu, nebo v rámci širšího mezinárodního úsilí. Pro vedení operací s využitím komplexních přístupů jsou USA výjimečně disponovány a komplexní přístupy korespondují i se způsobem jejich vojenského myšlení. K tomu lze uvést, že například termín mírové operace byl poprvé zaveden ve vojenské doktríně pozemních sil USA a až následně byl mezinárodně akceptován pro označení praxe OSN a dalších mezinárodních organizací při udržování míru a bezpečnosti ve světě. Od svého zavedení označoval termín mírové operace komplexní mnohonárodní působení vojenských i civilních komponentů v krizových oblastech za plného využití silových nástrojů (moci) národních států. Komplexní přístupy jsou rovněž obsaženy v koncepci stabilizačních operací, která byla v pozemních silách USA zavedena v roce 2002. Pro komplexní přístupy k řešení krizí proto nebylo nutné v podmínkách ozbrojených sil USA zavádět novou koncepci a terminologii v podobě EBO, která vyvolává nerealistická očekávání politické a vojenské reprezentace.

Koncepci EBO lze označit za izolovaný směr s nízkým potenciálem, který se odklání od převažujících trendů v přístupech k řešení krizí. V USA proto bylo v roce 2008 velitelem společných sil rozhodnuto: "... ukončit používání, poskytování podpory a export pojmu a koncepci majících vazbu na EBO v oblasti výcviku, doktrinální oblasti a společného plánování."¹² Jako další příklad z USA lze uvést postoj pozemních sil, které koncepci EBO nikdy nepřijaly. V polním řádu pozemních sil FM 3-0 Operations je k tomu uvedeno: „Pozemní síly nepoužívají ... plánování založené na účincích, nebo hodnocení účinků. Takové metody plánování jsou určeny k použití na strategických a operačních stupních, které disponují k tomuto účelu vybavenými vševojskovými štáby. Operace pozemních sil zůstávají založeny na účelu a soustřeďují se na podmínky.“¹³ Řada velitelů a odborných pracovišť označuje koncepci operací založených na účincích jako nevhodnou pro vojenské síly, která má své možné opodstatnění na politickém a vojenském strategickém stupni řízení jako způsob jakým plánovat operace.

Koncepce EBAO dosud není v NATO oficiálně přijata a Aliance si jen pozvolně hledá k této koncepci vztah. Koncepce EBAO začala být považována za problematickou ještě dříve, než došlo k jejímu ověřování v praxi. Předmětem obav byla nadměrně vysoká ambice, která z koncepce EBAO pro NATO eventuálně vyplývá, spočívající v převzetí řídicích koordinačních funkcí při řešení komplexních krizí v širokém mezinárodním měřítku. Vliv evropských členských zemí NATO nicméně zajistil, že připravovaný text koncepce je vyváženější, než je tomu v případě koncepce EBO, je více vázán na komplexní přístupy k řešení krizí, na partnerský vztah k mezinárodním a nevládním organizacím a vytváří prostor pro nezávislou angažovanost členských států v bezpečnostní oblasti. Koncepce EBAO je v NATO považována zejména za: filozofický přístup NATO k řešení komplexních krizí, prostředek podpory komplexních přístupů k řešení krizí a plánovací nástroj umožňující koordinaci civilních i vojenských činností při řešení krizí, který je založen na následujících východiscích:

- jde o filozofii, která doplňuje ostatní filozofie, jako jsou nepřímé přístupy a způsoby velení v misi;
- zaměřuje se na cílový stav a určení účinků, které musí být vytvořeny za účelem ovlivnění chování a schopností hlavních aktérů, aby bylo možné cílového stavu dosáhnout;

¹¹ US ARMY Doctrine Update No. 1. Combined Arms Doctrine Directorate. U.S. Combined Arms Center Ft. Leavenworth, 2007

¹² MATTIS, N. James. *USJFCOM Commander's Guidance for Effect – Based Operations*. Joint Forces Quarterly, 4th 2008, Issue 51. s. 106. ISSN 1070-0692

¹³ UNITED STATES DEPARTMENT OF DEFENCE. *FM 3-0 Operations*

- považuje prostor zapojení za systém, ve kterém všichni aktéři působí koordinovaně za účelem vytvoření požadovaných účinků;
- vyžaduje analýzu všech systémů k porozumění vztahu mezi činností (akcí) a účinky;
- předpokládá harmonizaci příspěvků jednotlivých prostředků použitých NATO a kde je to účelné i akcí jednotlivých států (pokud je to možné, členských států NATO) a ostatních aktérů;
- vyžaduje kontinuální hodnocení účinnosti jednotlivých akcí a adaptace plánů, pokud to bude nezbytné.¹⁴

Hodně sémantiky a velmi nevýrazný obsah. Při srovnání operace KFOR, která aplikuje koncepci EBAO, a IFOR, která byla vedena podle koncepce NATO operací na podporu míru, nelze říci, v čem je reálný rozdíl v plánování, rozhodovacím procesu a činnostech sil.

3. Možnosti a limity koncepce operací založených na účincích¹⁵

Použití koncepce operací založených na účincích by mělo velitelům a štábům umožnit následující:

- hodnotit situaci v operačním prostoru z vojenských i nevojenských hledisek s využitím informací od civilních aktérů, bezpečnostních složek jednotlivých států a Aliance jako celku;
- identifikaci širšího spektra možných postupů při řešení krizové situace ve všech etapách jejího vývoje;
- dosažení kvalitativně vyšší úrovně harmonizace úsilí ve vojenské a nevojenské oblasti mezi vojenskými a nevojenskými aktéry;
- vedle hodnocení splnění vojenských úkolů také schopnost hodnotit účinky, kterých bylo v nevojenské oblasti dosaženo;
- dosažení kvalitativně vyšší úrovně provázanosti plánů mezi jednotlivými úrovněmi velení a řízení.

Dosavadní přínos z dílčího použití koncepce operací založených na účincích a experimentování v této oblasti spočívá zejména:

- v hlubším porozumění zákonitostem komplexních krizí a omezení, které existují pro vojenské přístupy při řešení jejich podstaty;
- ve zdůraznění komplexních a mezirezortních přístupů k řešení krizí a rozhodujícího významu civilních nástrojů pro řešení jejich podstaty a dosažení cílového stavu;
- v aplikaci základů vojenské strategie při řešení komplexních krizí spočívající v integraci různých nástrojů síly státu, civilních a vojenských aktérů, mezinárodních a nevládních organizací s postupy národních států a vojenských aliancí;
- v poznání limitů použití vojenské síly při řešení podstaty komplexních krizí;
- v úsilí o řešení podstaty komplexních krizí a nikoli pouze jejich důsledků;
- ve zvažování širších důsledků vojenských operací a použití vojenských sil ve vztahu k cílovému stavu.

Vedle dílčích přínosů má nová koncepce i své limity a slabá místa, pro které je celkově odmítána. K nim patří především krátkodobý výhled koncepce, neurčitost a neměřitelnost účinků v civilní oblasti a nedůvěra místní populace k cílům takto vedené operace.

Ve srovnání s komplexními přístupy je přirozenou slabinou všech vojenských koncepcí jejich krátkodobý výhled v horizontu měsíců, eventuálně několika roků, v každém případě pouze po dobu trvání vojenské angažovanosti státu nebo aliance v operaci. Vzhledem k tomu, že koncepce EBO/EBAO jsou koncepcemi USA a NATO, jedná se o délku trvání angažovanosti těchto dvou subjektů, protože tyto vojenské koncepce jsou nepřenosné na nástupnické organizace. Znamená to rovněž, že časově omezená angažovanost vojenské aliance neposkytuje záruky k řešení podstaty krizí tak, jak kon-

¹⁴ NATO: *Bi-Strategic Command Pre-Doctrinal Handbook: Effect Based Approach to Operations*. NATO SAC Shape, 2007, Ref.: J5PLANS/7740-065/07-203478. s. 2–3

¹⁵ Poznámky z panelové diskuze ke koncepci EBAO. CD&E Conference, Athens, Greece, 30 October–2 November, 2006

cepce EBO/EBAO předpokládají. Řešení podstaty krizí spočívá v realizaci dlouhodobých rozvojových programů, jdoucích za horizont cílů vojenské operace, jejichž podstatou je lidská bezpečnost jako základní předpoklad stability a rozvoje.

Jedním z předpokladů, na kterých byla koncepce operací založených na účincích postavena, bylo vypracování metod pro měření a hodnocení dosažených účinků v operaci ve vojenské i civilní oblasti. Jak již bylo výše uvedeno, v uzavřených systémech je reálné takové metody vypracovat a měření dosažených účinků kvantifikovat. Prostředí komplexních misí je svou podstatou ale stochastické a je určováno vlivy, jakými jsou vůle, přesvědčení, zájmy, vášně, role subjektivních činitelů, kulturní hodnoty a další. Koncepce nevyřešila způsob, jak stanovit kvalitativní a kvantitativní ukazatele pro hodnocení účinků vedení operace v civilním sektoru. Není jasné, jaké oblasti by měly být do měření účinků zařazeny, dosud nerozumíme kauzálním vztahům mezi výkonem při vedení operace a účinkem na populaci, není rozhodnuto, v jakých případech, cyklech, obdobích nebo fázích operace by měly být účinky měřeny, a řada dalších problematických oblastí a témat není novou koncepcí vůbec dotčena. Snahy o vypracování formálních metod umožňující měření legitimacy místní vlády, její potencionální úspěšnosti apod. pouze přivodily kritiku USA a NATO za snahy o sociální inženýrství. Praxe potvrzuje známé skutečnosti, že stabilitu vlády hostitelské země lze zajistit pouze realizací opatření spadajících do reálné politiky, nikoli aplikací exaktních věd.

Koncepce operací založených na účincích přesahuje do řady oborů ze společenských věd. Nositelem dynamiky sociálního a ekonomického rozvoje jsou státy a nadnárodní politická a ekonomická uskupení. Nositeli rozvoje lidské civilizace jsou kultury. Koncepce operací založených na účincích usiluje o působení na společenské systémy a dosahování politických cílů, tedy na stát. V definici EBO se uvádí, že tyto operace jsou vedeny „... za účelem ovlivnění, nebo dosažení změny chování a schopností systému ...“ Koncepce EBAO velmi obecným způsobem požaduje „... vytvoření požadovaných účinků pro dosažení plánovaných cílů...“ Požadavek na provázanost činností, účinků, cílů a cílového stavu se v obou koncepcích soustřeďuje do oblastí základních funkcí státu. V tomto kontextu mají operace založené na účincích i lidskou a kulturní dimenzi. Obě uvedené koncepce jsou založeny na liberálních teoriích, které považují chování člověka v různé míře za pragmatické a tím i ovlivnitelné. Koncepce vycházejí z předpokladu, že člověk v oblasti postižené krizí volí mezi možnostmi na mikroekonomické úrovni s cílem pragmaticky měnit svůj život k lepšímu (Peníze jsou zbraně; Petraeus). Zkušenosti z vojenských intervencí v Iráku a Afghánistánu tuto koncepci ale jednoznačně nepotvrzují. Čím silnější je historická tradice a bohatší kulturní dědictví, tím nezávislejší jsou postoje populace k importovaným změnám. Koncepce EBO/EBAO se tím objektivně dostává do vztahu mezi státem a kulturou a tím se stává předmětem kritiky z exportu demokracie, svobodného trhu, svobody jednotlivce, sociálního inženýrství apod. Koncepce operací založených na účincích takto paradoxně prohlubuje nedůvěru u místní populace k cílům operace.

4. Význam koncepce operací založených na účincích pro AČR

V AČR je koncepce operací založených na účincích okrajovým teoretickým tématem. Příležitostně jsou koncepce EBO/EBAO zmiňovány ve vojenských publikacích bez významnějších doporučení pro praxi zahraničních operací, ve kterých AČR působí. V rámci přípravy do operací jsou na vyžádání poskytovány příslušníkům štábů kontingentů základní informace o způsobech použití této koncepce v konkrétní operaci. Přestože nebyla v AČR k podpoře nové koncepce vypracována ucelená teoretická východiska, vyvolala vehementní a módní diskuzi, která začala ovlivňovat naše uvažování o způsobu vedení budoucích operací.

Operace založené na účincích jsou v odborných kruzích v AČR většinou prezentovány jako nová operační koncepce, která umožní koherentní působení na všechny atributy nepřítele.¹⁶ Nebo jsou koncepce EBO/EBAO vykládány jako základ budoucích operací¹⁷, kdy NEC je nástrojem, který umožní vedení těchto operací.¹⁸ Existuje rovněž názor, že zvládnutí koncepce operací založených na účincích je prostředkem k dosažení požadované ekonomie sil apod.¹⁹

¹⁶ HALAŠKA, Jiří. *Perspektivy vedení vojenských operací v urbanizovaném prostředí, nové operační požadavky a vliv moderních technologií na jejich vedení*. [Disertační práce]. Brno: UO, 2007. s. 121

¹⁷ GALATÍK, Vlastimil. KRÁSNÝ, Antonín. *Pravděpodobné budoucí operační prostředí, operační požadavky a schopnosti ozbrojených sil ČR*. Principy obrany České republiky – 2030. Brno: UO, 2008. s. 39. ISBN 978-80-7231-513-0

¹⁸ ZETOCHA, Karel. *Lidské zdroje 2030*. Principy obrany České republiky – 2030. Brno: UO, 2008. s. 61. ISBN 978-80-7231-513-0

¹⁹ GALATÍK, Vlastimil. *Vojensko-politické ambice a principy obrany ČR*. Principy obrany České republiky – 2030. Brno: UO, 2008. s. 61. ISBN 978-80-7231-513-0

Koncepce EBO a EBAO jsou v podmínkách AČR běžně ztotožňovány, případně je EBAO chápáno jako další vývojová fáze původní koncepce EBO. Nic z výše uvedeného není správně a existující představy o koncepcích EBO/EBAO bude nutné v AČR přehodnotit. Je dobré si rovněž povšimnout, že autoři se ve svých textech vyhýbají použití českého názvu u obou koncepcí, stejně tak obecnému pojmenování pro koncepční směr, a používají názvy v anglickém jazyce. Je to zapříčiněno tím, že v AČR nejsou k dispozici oficiální překlady názvů, definic a nezbytného pojmového aparátu. Doktrína AČR v mnohonárodních operacích sice koncepci EBAO zmiňuje, ale její obsah je v této věci nedostatečný a značně nepřesný. Koncepce EBAO je v doktríně označována za koncepci **efektivního přístupu k operacím** a doprovázena bezobsažným textem.²⁰

Text je výtahem z aliančních dokumentů, který je chybně přeložen, a komentář nevyjadřuje skutečný obsah koncepce. Termín *účinek* je mylně zaměňován za *efektivitu*, přičemž anglický ekvivalent pro efektivitu je effectiveness, případně efficiency, pokud máme na mysli ekonomické implikace. *Konečný stav* při řešení krize nestanovuje nadřazený, ale je definován v mandátu, který byl přijat na půdě mezinárodní organizace na základě politického rozhodnutí o způsobu řešení krize. *Civilní činnosti* jsou považovány za součást vojenské operace, což je v rozporu s principy pro humanitární a rozvojovou činnost, které jsou univerzálně přijatou normou. V souvislosti s NATO se v doktríně dále uvádí, že Aliance disponuje nebo je způsobilá k řízení a použití sociálních a ekonomických nástrojů síly (moci). Takovými schopnostmi NATO přirozeně vybaveno není a neuvažuje ani o jejich budování. Není totiž žádoucí, aby se v souvislosti se změnou charakteru soudobých krizí všechny mezinárodní organizace začaly transformovat na organizace typu OSN. NATO si musí uchovat svůj primární charakter vojenské aliance, protože taková je potřeba západních demokracií v bezpečnostní oblasti a kapacity v civilních oblastech jsou vytvářeny cíleně v rámci dalších mezinárodních organizací, především EU a OSN. Zkušenost AČR názorně dokazuje oprávněnost obav představitelů vojenských kruhů v USA, že koncepce EBO způsobila nejasnosti u aliančních partnerů.

Pro zavádění koncepce operací založených na účincích do podmínek AČR nebyl přijat žádný formální postup. Koncepce pronikala do AČR prostřednictvím nezávislých snah jednotlivých odborných pracovišť a jejich pracovníků. Nelze proto v podmínkách AČR hovořit o neúspěchu, pokud tato koncepce zaniká z důvodu systémových chyb v jejím obsahu. Přesto tento případ ukázal na slabiny, které vyplývají z jednostranné orientace na studium a přejímání pouze aliančních dokumentů a nedoceňování významu koncepcí, které jsou k řešení soudobých komplexních krizí vytvářeny v rámci ostatních mezinárodních organizací.

Závěr

Případ koncepce operací založených na účincích názorně ukazuje, k jakým důsledkům vede snaha o ztotožňování způsobů vedení vojenských operací se způsoby řešení krizí. Základní myšlenka koncepce o integraci civilních nástrojů do procesu plánování, přípravy a vedení vojenské operace je chybná. Při řešení komplexních krizí, které charakterizují současné i předpokládané budoucí bezpečnostní prostředí, jsou řešitelné především civilními misemi, do kterých jsou vojenské nástroje síly začleňovány v roli podpůrného prvku. Vztah civilních a vojenských komponentů v misích je opačný k tomu, na kterém byla nová koncepce založena.

V ozbrojených silách USA koncepce EBO zaniká jako společná operační koncepce. V NATO byl zahájen proces směřující k transformaci EBAO na plánovací nástroj Aliance k podpoře komplexních přístupů k řešení budoucích krizí. Není rovněž praktické předpokládat širší aplikaci této koncepce na půdě mezinárodních organizací. Vyplývá to z jejich podstaty založené na široké mezinárodní spolupráci při řešení krizí, která zahrnuje státy, mezinárodní organizace, vládní a nevládní organizace a specializované mezinárodní agentury. Způsobem, který je předpokládán v koncepci operací založených na účincích, mezinárodní organizace již pracují a za tímto účelem mají vypracované vlastní koncepční přístupy například v podobě multidimenzionálních integrovaných misí. V souvislosti s tímto vývojem bude nutné novelizovat doktrínu AČR.

Tento vývoj potvrzuje všeobecný trend konvergence koncepčních přístupů jak vojenských aktérů, tak i mezinárodních organizací k řešení soudobých a předpokládaných budoucích krizí, které mají komplexní charakter a nejsou řešitelné s využitím pouze vojenských prostředků.

Literatura:

GALATÍK, Vlastimil, KRÁSNÝ, Antonín, ZETOCHA, Karel. *Vojenská strategie*. Ministerstvo obrany České republiky – PIC MO, 2008. s. 200. ISBN 978-80-7278-475-2.

²⁰ Doktrína AČR v mnohonárodních operacích. 1. vydání. Praha, 2008. s. 102

MATTIS, N. James. *USJFCOM Commander's Guidance for Effect – Based Operations*. Joint Forces Quaterly, 4th 2008, Issue 51. s. 106. ISSN 1070-0692.

UNITED STATES DEPARTMENT OF DEFENCE. *The Effect – Based Operations Process: Concept of Operations (CONOPS)*. United States Joint Forces Command, 2004.

NATO. *MC Position on an Effect Based Approach to Operations*. MCM – 0052 – 2006, 6. června 2006.

NATO: *Bi-Strategic Command Pre-Doctrinal Handbook: Effect Based Approach to Operations*. NATO SAC Shape, 2007, Ref.: J5PLANS/7740-065/07-203478.

ZŮNA, Jaromír. Stabilizační operace (Referát). In: *Sborník č. 49 Mezinárodní vojensko-odborná konference TAKTIKA 2006: „Perspektivy a trendy rozvoje taktiky“*, FEM UO Brno, 8.–9. listopad 2006. ISBN 80-7231-179-4.

NATO: *Bi-Strategic Command Pre-Doctrinal Handbook: Effect Based Approach to Operations*. NATO SAC Shape, 2007, Ref.: J5PLANS/7740-065/07-203478. 2. vydání, 2009

MARKOS, G. Planning for Counterinsurgency (COIN): *Effect Based Approach to Operations (EBAO)*. HQ Multinational Corps Northeast. Přednáška, 17. prosince 2008.

JAMES, P. *NATO Concept for Effect Based Approach to Operations: Operational Concept Development*, HQ SACT. Přednáška, CD&E Conference, Athens, Greece, 30 October–2 November, 2006.

NATO. *Riga Summit Declaration*. 2006.

US ARMY Doctrine Update No. 1. Combined Arms Doctrine Directorate. U.S. Combined Arms Center Ft. Leavenworth, 2007.

UNITED STATES DEPARTMENT OF DEFENCE. *FM 3-0 Operations*.

Poznámky z panelové diskuze ke koncepci EBAO. CD&E Conference, Athens, Greece, 30 October–2 November, 2006.

HALAŠKA, Jiří. *Perspektivy vedení vojenských operací v urbanizovaném prostředí, nové operační požadavky a vliv moderních technologií na jejich vedení*. [Disertační práce]. Brno: UO, 2007. s. 121.

GALATÍK, Vlastimil, KRÁSNÝ, Antonín. *Pravděpodobné budoucí operační prostředí, operační požadavky a schopnosti ozbrojených sil ČR*. Principy obrany České republiky – 2030. Brno: UO, 2008. s. 39. ISBN 978-80-7231-513-0.

ZETOCHA, Karel. *Lidské zdroje 2030*. Principy obrany České republiky – 2030. Brno: UO, 2008. s. 61. ISBN 978-80-7231-513-0.

GALATÍK, Vlastimil. *Vojensko-politické ambice a principy obrany ČR*. Principy obrany České republiky – 2030. Brno: UO, 2008. s. 61. ISBN 978-80-7231-513-0.

Doktrína AČR v mnohonárodních operacích. 1. vydání. Praha, 2008. s. 102.

Využití procesu získávání poznatků a využívání zkušeností (Lessons Learned) v misi

Článek pojednává o způsobu, jakým může velitel a jeho štáb využít proces Lessons Learned při přípravě na misi a v jejím průběhu. Autor přitom využil své bohaté zkušenosti z několika zahraničních misí, zejména z funkce velitele 2. kontingentu AČR mise ISAF.

mjr. Ing. Jiří LÍBAL, náčelník oddělení přípravy 4. brn

Rád bych prezentoval svůj názor na proces Lessons Learned a možnosti jeho využití pro velitele a jeho štáb při přípravě mise a v jejím průběhu.

Působil jsem v několika misích, na poslední misi ISAF v provincii Uruzgan v Afghánistánu jsem zastával funkci velitele 2. kontingentu AČR pod velením Regional Command South (RCS).

Informace, postupy a rady pro přípravu a provedení mise, které může velitel jednotky využít, případně poskytnout jiným, se dají rozdělit do tří fází.

První fází je příprava do mise. Pokud se jednotka připravuje do nějaké mise, velitel a jeho štáb musí vědět, co budou na dané misi dělat. Pokud se dané mise neúčastní jako první český kontingent, nejlepší cestou, jak se na ni připravit, je využít vědomostí a zkušeností těch, kteří se právě vrátili, nebo na misi jsou. Informace, které potřebujete, jsou následující:

- národní mandát pro danou misi;
- pravidla použití zbraní pro danou misi;
- standardní operační postupy (SOP) a TTP (tactics, techniques and procedures) pro všechny činnosti. Je třeba je prostudovat a zjistit, zda se liší od těch, které velitel a jeho štáb používají, případně nejsou-li zde nějaká specifika. Ta bývají v mnohonárodním prostředí velmi často. Při činnosti v misi jednotka musí provádět činnosti dle SOP dané mise a používat TTP jednotky, pod jejímž velením bude případně působit;
- TTP nepřítel tak, aby bylo možné cvičit na reálné situace, které mohou nastat (zkušenosti z incidentů). Samozřejmě příprava zabere určitou dobu. Pokud během této doby nastanou nějaké změny v SOP nebo TTP, je potřeba to vědět, abyste na ně mohli reagovat v přípravě na misi;
- zkušenosti z používání zbraní, vozidel, vysílaček, optiky a ostatního materiálu v extrémních podmínkách, jejich spolehlivost, dobré a špatné zkušenosti a také návrhy, jak dané problémy řešit. To připravující se jednotce pomůže v tom, že bude lépe připravena a ušetří to čas, který by musela vynaložit na získávání zkušeností z používání zbraní a materiálu, nebo z provádění různých taktických činností;
- informace o změnách v drilech, pokud jsou potřeba v souvislosti s plněním úkolů v misi, a také jako reakce na změny v TTP nepřítel.

Formy poskytování těchto informací mohou být:

- IIR nebo AAR;
- zkušenosti z operací;
- aktuální hlášení o změnách;
- měsíční, čtvrtletní a roční sumáře „lessons learned“;
- prostřednictvím instruktorů od jednotek, které se právě vrátili, nebo jsou stále na misi;
- distribuce by měla být prováděna elektronicky (ŠIS, DVD) a tištěnou formou.

Druhá fáze je získávání zkušeností (učení se v misi). Během mise byste měli shromažďovat maximum možných informací a zkušeností od patrol a z ostatních činností a incidentů. Je možné využít těchto prostředků:

- hlášení od patrol, která by měla obsahovat detailní popis všech provedených činností a reakcí nepřítele. Jeden z bodů hlášení je – Problémy a změny;
- detailní hlášení a popis průběhu incidentu;
- hlášení o poškození nebo poruchách zbraní, vozidel a materiálu;
- sběr poznatků od jednotek, se kterými v dané misi působíte, o jejich zkušenostech s nepřítelem, ale i o postupech a činnostech, jak řešit různé situace.

Minimálně jeden člověk ze štábu by měl být zodpovědný za shromažďování těchto hlášení a jejich analýzu. Pokud zjistí nějaké změny v TTP nepřítele, opakované závady nebo chyby v činnosti, musí o tom podat hlášení veliteli, aby se zabránilo nesplnění úkolů nebo ztrátám. Tato hlášení by měla být poslána také zpět do republiky, dle důležitosti periodicky, nebo okamžitě, aby tyto informace mohly být předány jednotce připravující se na danou misi.

Poslední fází je čas po ukončení mise. Po návratu z mise je třeba napsat podrobné AAR a ostatní hlášení o zkušenostech. Vojáci by měli pomoci ostatním jednotkám v jejich přípravě. Pokud je třeba, tak i jednotka, která se vrátila, může provést změnu vlastních SOP a výcviku v závislosti na získaných zkušenostech.

Má vlastní doporučení pro jednotku a velitele, kteří se do mise připravují:

- snažte se získat a naučit maximum informací o zemi, případně regionu, ve kterém budete působit;
- snažte se získat maximum informací o TTP nepřítele;
- snažte se získat maximum aktuálních informací z mise, z hlášení, zkušeností instruktorů, kteří se vrátili, atd.;
- snažte se provádět výcvik před misí v podmínkách, které jsou typické pro zemi, kde mise probíhá (prostředí, chování lidí, TTP nepřítele atd.);
- snažte se používat SOP, podle kterých budete provádět činnost v dané misi;
- připravte i nejnižší velitele;
- snažte se připravit na nejhorší možné situace, ostatní jsou pak vždy lehčí.

Poznatky z mise UNMIK v Kosovu, 1. část

Autor článku je v současné době příslušníkem vojenského styčného komponentu mise UNMIK jako jediný příslušník AČR v této misi. Ačkoli z pohledu českých jednotek zapojených v misi KFOR se může jevit situace v této zemi jako téměř vyřešená, v severní části kosovského území to zdaleka neplatí.

mjr. Ing. František GRMELA, Institut doktrín, Vyškov

Vojenský styčný komponent je v současné době pod velením tureckého brigádního generála, který je přímo podřízen zvláštnímu představiteli generálního tajemníka OSN (vedoucí představitel UNMIK) a náčelníkovi štábu, plukovníkovi ruské národnosti. Komponent se dále skládá ze tří týmů. Dva týmy působí v hlavním městě Kosova Prištině. Je to tým dvou styčných důstojníků pro KFOR a informační/operační tým, sestávající rovněž ze dvou důstojníků. Třetí tým, v počtu tří důstojníků (včetně českého zastoupení), působí v severní části Kosova a sídlí ve městě Mitrovica. Tento tým má za úkol udržovat styk a koordinovat činnost mezi UNMIK a jednotkami KFOR dislokovanými na severu Kosova, koordinovat aktivity a sdílení informací mezi jednotlivými vnitřními i mezinárodními organizacemi v daném prostoru, pozorovat vývoj situace v citlivých oblastech regionu, provádět analýzu bezpečnostní situace v regionu, odhadovat možná rizika a pravděpodobnost jejich výskytu a podávat pravidelná hlášení o událostech a vývoji v regionu. Umístění tohoto jediného odloučeného týmu v tomto regionu není náhodné. Je to právě město Mitrovica a severní oblast Kosova, jejichž obyvatelé se zdaleka nesmířili s myšlenkou kosovského státu a dávají svoji nespokojenost zřetelně najevo, přičemž se neomezují pouze na rétoriku.

Region Mitrovica a přiléhající regiony Leposavič, Zvečan a Zubin Potok jsou nejvíce problematická území. Žijí zde převážně Kosovští Srbové, ovšem jsou zde i albánské a další menšiny. Samotné město Mitrovica je protékající řekou Ibar rozdělena na severní (srbskou) a jižní (albánskou) část.

Most Austerlitz

Most Austerlitz je jedním ze čtyř mostů přes řeku Ibar, propojujících severní a jižní Mitrovici. Řidiči, přejíždějící do severní části města, sundávají kvůli své bezpečnosti z vozidel registrační značky. U všech mostů je permanentně přítomná mobilní policejní hlídka.

Zobrazený plakát je součástí PSYOPS kampaně KFOR, jejímž cílem je ubezpečit obyvatele Kosova, že přes redukci počtů zůstává tato mise stále stejně silná a akceschopná.

Srbská území mají stále svá srbská regionální zastoupení a jsou v mnoha ohledech napojena na Srbskou republiku, která jak známo, stále považuje celé kosovské území za svoji součást, ačkoli v praxi má pod svojí kontrolou už jen právě tuto severní část území Kosova. Kosovská vláda oproti tomu považuje regionální úřady severních regionů za paralelní strukturu.

Tento dvojitý pohled působí zejména občanům mnoho problémů a někdy bezvýchodných situací.

Na dvou hlavních silnicích, spojujících Srbsko s Kosovem, jsou zřízeny kontrolní propouštěcí místa. Brána 1 na území Leposavič a Brána 31 na území Zubin Potok. Zde působí kosovská policie ve spolupráci, nebo spíše pod dohledem, příslušníků mise Evropské unie EULEX. Obě brány jsou trnem v oku místním srbským obyvatelům, kteří poukazují na nesmyslnost takových zařízení uvnitř jejich srbské země s tím, že je jednodušší se dostat do Makedonie přes jižní hranici Kosova, nebo z jejich pohledu Srbska, než za příbuznými na severu země. Obě tyto brány musely být kompletně rekonstruovány, poté co byly místními obyvateli v roce 2008 zničeny a vypáleny.

Představitelé těchto katastrů se otevřeně staví proti jakémukoli pokusu kosovské vlády rozšířit svoji působnost do této severní oblasti. Kosovská vláda oproti tomu oznámila plán na integraci severního Kosova, v jehož rámci se mají

odehrát nové volby komunálních zastupitelů, kteří by již plně podléhali této vládě, a následné rozpuštění současných takzvaných paralelních struktur, napojených na Bělehrad. Dále má v nejbližší budoucnosti na severu proběhnout rekrutační kampaň do takzvaných kosovských bezpečnostních sil. Původní ambice této kampaně však byly na základě negativních reakcí oficiálních i neoficiálních představitelů severu přehodnoceny. Finální podoba kampaně bude taková, že dvě osoby v civilním oděvu, v civilním autě navštíví ve třech dnech dva ze tří severních regionů v rámci pravidelných mítinků mezi zde působícími organizacemi, kde zmíní možnost vstupu do těchto bezpečnostních sil. Že nejde ani tak o naplnění rekrutačního plánu, je zřejmé. Za současných vypjatých okolností není dost dobře možné si této severní oblasti. Kosovská vláda oproti tomu oznámila plán na integraci severního Kosova, v jehož rámci se mají odehrát nové volby komunálních zastupitelů, kteří by již plně podléhali této vládě, a následné rozpuštění současných takzvaných paralelních struktur, napojených na Bělehrad. Dále má v nejbližší budoucnosti na severu proběhnout rekrutační kampaň do takzvaných kosovských bezpečnostních sil. Původní ambice této kampaně však byly na základě negativních reakcí oficiálních i neoficiálních představitelů severu přehodnoceny. Finální podoba kampaně bude taková, že dvě osoby v civilním oděvu, v civilním autě navštíví ve třech dnech dva ze tří severních regionů v rámci pravidelných mítinků mezi zde působícími organizacemi, kde zmíní možnost vstupu do těchto bezpečnostních sil. Že nejde ani tak o naplnění rekrutačního plánu, je zřejmé. Za současných vypjatých okolností není dost dobře možné si představit, že by někdo žijící v této části Kosova před zraky svých sousedů vstoupil do bezpečnostních sil „neexistujícího státu“ a dál nerušeně bydlel ve stejné vesnici. Kampaň tedy nakonec „proběhne“ i na severu Kosova, ovšem prakticky utajená, tudíž za minimálního bezpečnostního rizika. Přesto mají jednotky KFOR pohotovost k ochraně a stažení těchto dvou příslušníků rekrutační kampaně v případě potřeby.

Pohled na rekonstruovanou Bránu 1 na území Leposaviče ve směru ze Srbska do Kosova

Brána 31 na katastru obce Zubin Potok ve směru z Kosova do Srbska

Ukázka připravenosti a techniky kosovských bezpečnostních sil v rámci dne otevřených dveří. Tato akce byla součástí rekrutační kampaně

Recenze: Ruské konvenční síly a válka s Gruzii

Válka mezi Ruskou federací a gruzínskou republikou v srpnu 2008 má své dopady na reformu ozbrojených sil Ruské federace. Zkušenosti získané z oblasti strategického rozhodování a řízení, z oblasti efektivity nasazení konvenčních vojenských sil a jejich struktury jsou využitelné také pro Českou republiku. Jde především o závěry týkající se:

- interoperability mezi vzdušnými a pozemními jednotkami;
- spolehlivosti a účinnosti komunikačních a informačních systémů;
- účinnosti a spolehlivosti průzkumných systémů;
- systému stálé pohotovosti;
- efektivity systémů velení a řízení;
- vzdělávání a výcviku důstojnického sboru a posílení vojenské vědy;
- modernizace zbraňových systémů, především používající přesně naváděnou munici.

Ing. Pavel ZŮNA, MSS., Institut doktrín, Vyškov

Roger N. McDermott se ve svém článku zabývá efektivitou použití ruských konvenčních sil v krátké válce s Gruzii. O vliv nad Jižní Osetií v srpnu 2008.

Z pohledu strategického rozhodování a řízení a z pohledu efektivity nasazení konvenčních vojenských sil hodnotí dopady na reformu ozbrojených sil Ruské federace.

Pro Armádu České republiky jsou především zajímavé závěry, pokud jde o systém velení a řízení a způsob nasazení konvenčních sil. Otázka reformy ozbrojených sil Ruské federace je sice zajímavá, ale vzhledem k našim vojenským ambicím jde spíše o zajímavost.

Autor článku konstatuje, že rychlé vojenské vítězství Ruské federace (dále jen RF) nad Gruzii bylo překvapivé a velmi odlišné od dlouhodobého konfliktu v Čečensku. Na druhé straně ale říká, že tento konflikt je možné považovat za poslední konflikt tohoto typu, s těžkopádným systémem velení a řízení a zastaralou konvenční výzbrojí.

Jaké jsou tedy základní přednosti, slabiny a nedostatky, které se v použitém typu vojenského uskupení RF ve válce s Gruzii ukázaly?

Za prvé je potřeba vyzvednout rychlost, s jakou byla RF schopná vojensky reagovat. V průběhu několika málo hodin byl nasazen 104. vvpř 76. vvd do prostoru osady Činvali /Tskhinvali. Celkem 1 550 vojáků se 100 kusy techniky a částí pechorské brigády GRU o síle přibližně 200 osob (Hlavní správa rozvědky). I přes omezení vzdušné přepravy, způsobené gruzínskou protivzdušnou obranou, jednotky RF zdvojnásobily své síly v prostoru nasazení do 24 hodin. Přitom jedinou přístupovou cestou byl tunel Roki.

Jako klíčové se ukázalo otevření druhé frontové linie me-

Mapa Severní Osetie

chanizovanými jednotkami RF rozmístěnými v Abcházii, čímž byla Gruzie donucena alokovat část sil v tomto prostoru.

Jakmile ruské jednotky obsadily Tskhinvali, postupovaly dále na gruzínské území a přetaly železniční a dálniční spojení na západ od osady Gori.

Přibližně 2 000 vojáků obsadilo osadu Zugdidi a další obrněné síly pokračovaly dále do 30 km vzdálené osady Senaki, kde obsadily letiště a vojenskou základnu. Tím ruské síly zcela kontrolovaly jakoukoli těžkou přepravu na území Gruzie. Letecké síly RF mezitím zničily vojenská zařízení v Tbilisi a Poti. K útokům na pozice gruzínských sil použily jednotky RF raketomety (MLRS), taktické řízené střely Točka-U a taktické bombardovací letectvo. Účinné útoky rychle zdemoralizovaly gruzínské jednotky a donutily je k neorganizovanému ústupu.

Hlavní nedostatky shrnul ve svém vyjádření generálporučík Šamanov, náčelník Hlavní správy bojové přípravy a služeb následovně:

- nedostatečná interoperabilita mezi vzdušnými a pozemními jednotkami;
- špatné komunikační a informační systémy;
- průzkumné systémy s nedostatečným rozlišením.

Prezident RF Medveděv v prosinci 2008 zdůraznil pět oblastí, které je nutné zlepšit:

- převod všech jednotek na systém stálé pohotovosti;
- efektivita systémů velení a řízení;
- vzdělávání a výcvik důstojnického sboru a posílení vojenské vědy;
- modernizovat zbraňové systémy, především používající přesně naváděnou munici;
- zlepšit platové, sociální a ubytovací podmínky pro vojáky.

Generál Nikolaj Makarov, náčelník Generálního štábu, například prohlásil: „... najít podplukovníka, plukovníka nebo generála, kteří by byli schopni vést jistou rukou vojska, je obtížné. Museli byste jít od jednoho vojáka k druhému, skrz nasazené ozbrojenými silami, protože velitelé mírových papírových pluků a divizí nejsou schopni požadované úkoly splnit ...“

Část kritiky v oblasti velení a řízení byla směřována na strategickou úroveň, která podle vyjádření nebyla schopna zareagovat na situaci a v prvních dnech konfliktů neměla pod kontrolou bojové operace jednotek.

Pokud jde o vlastní jednotky, náčelník spojovacího vojska například uvedl, že velitel 58. as generál Anatolij Chrulev komunikoval s jednotkami pomocí satelitních telefonů, které si zapůjčili od novinářů. Neúčinné se ukázaly prostředky elektronického boje, které nedokázaly eliminovat protivzdušnou obranu Gruzie.

Satelitní podpora targetingu byla nefunkční a dělostřelecké jednotky nemohly použít přesně naváděnou munici a jednotky palebné podpory byly prakticky odkázány na používání zastaralé optické techniky pro řízení palby.

Technika pozemních jednotek, vzhledem ke svému stáří, nebyla schopná ve velkém procentu provozu nebo se pouchala ve velmi krátké době. Většinou byly nasazeny tanky T-62, T-72M, T-72BM, BMP-1 a BMD-1. Veškerá technika měla pouze optické zaměřovače a převážná část neměla dostatečné pasivní a aktivní prostředky ochrany proti gruzínským protitankovým zbraním.

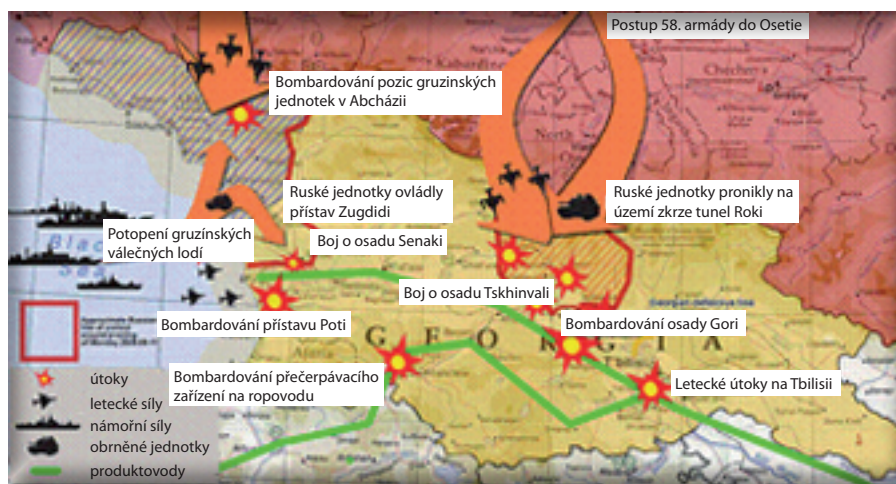

Schéma průběhu operace ruských vojsk

Pokud jde o nasazené prostředky vzdušných sil, hlavním nedostatkem byla nízká efektivita SEAD¹. V důsledku toho byl gruzínskými silami sestřelen strategický bombardér Tu-22M3. Neefektivně byla řízena blízká letecká podpora (CAS), kdy docházelo k rozporům mezi jednotlivými stupni velení. Výsledkem byla například situace, kdy gruzínské raketometné jednotky 14 hodin ostřelovaly město Tskhinvali, aniž by proti nim někdo zasáhl.

V důsledku zkušeností získaných ve válce s Gruzii, ruské ministerstvo obrany upravilo cíle a plán reformy ozbrojených sil. Zdůraznit je nutné následující oblasti:

- snížit ozbrojené síly na jeden milion do roku 2012;
- snížit počty generálního štábu a podřízených prvků o 200 000 osob;
- transformovat jednotky z mobilizačního systému na systém stálé pohotovosti do roku 2012;
- převést strukturu velení na tři stupně (vojenský okruh, operační velitelství a brigády);
- zjednodušit a účelově zaměřit vzdělávací systém, snížit počet vzdělávacích zařízení;
- vzdušně výsadekové síly nově přepodřídit tak, aby každý vojenský okruh měl ve své podřízenosti vzdušně výsadekové brigády;
- do roku 2020 komplexně modernizovat výzbroj.

Pro český rezort obrany a strategické rozhodování z toho může plynout ponaučení, že vojenská intervence ještě nemusí vyřešit vše a v případě Ruské federace bylo sice vojenské vítězství přesvědčivé a rychlé, ale politicko-ekonomické důsledky byly pro RF daleko tíživější, především pokud jde o zhoršení vztahů s EU a NATO a odliv zahraničních investorů.

Určitě zajímavé je konstatování o nepřipravenosti důstojnického sboru na vedení boje a situaci, kdy je důstojnický sbor hodnocen jako „mírový, velící papírovým jednotkám“. Zde můžeme hledat analogii s jednotkami AČR. Máme sice výhodu v tom, že jednotky pravidelně rotují v zahraničních operacích, ale je nutné si také přiznat, že bojová intenzita těchto misí není vysoká a že nevyžaduje komplexní koordinaci více druhů sil a komplexní integraci funkčních oblastí, bojové podpory atd.

Sebelepší zvládnutí „mírových“ procesů řízení výstavby, rozvoje a přípravy vojsk ještě neznamená, že důstojník bude schopen vést efektivně a „jistou rukou“ podřízené v boji.

Literatura:

McDERMOTT, Roger N. *Russia's Conventional Armed Forces and the Georgian War*. Parameters, Spring 2009. s 65. Carlisle, Pennsylvania. ISSN 0031-1723

¹ Suppression of Enemy Air Defense

Operace EUFOR Tchad/RCA

Autor se v tomto článku zabývá aspekty použití česko-slovenského bojového uskupení Evropské unie jako vstupních sil (Entry Force) v rámci tzv. Petersberských úkolů.

Ing. Pavel ZŮNA, MSS., Institut doktrín, Vyškov

V souvislosti s právě skončenou dobou pohotovosti česko-slovenského bojového uskupení Evropské unie (dále jen CZE/SVK BG EU) bych se chtěl vrátit k možnému použití tohoto úkolového uskupení jako vstupních sil (Entry Force) v rámci tzv. Petersberských úkolů.

Tyto úkoly, s výjimkou oddělení dvou bojujících stran, byly také předmětem štábních nácviků operačního velitelství (dále jen OHQ), velitelství sil (dále jen FHQ) a velitelsko-štábního cvičení s vyvedením vojsk. Protože Čad byl v té době stále jedním z možných prostorů nasazení BG EU, byly použity scénáře podobné této krizi.

V rámci štábních nácviků OHQ byly promyšleny a navrhovány různé scénáře variant vedení operace (Course of Action – dále jen COA), v jejichž rámci se řešily jak otázky nasazení sil do prostoru operace, příjem, soustředění a odeslání sil (dále jen RSOM), tak stabilizace v prostoru operace. Samozřejmě nejdůležitější částí těchto COA bylo, co vlastně bojové jednotky budou dělat, jaké budou jejich úkoly, mandát a kde zasáhnou.

Nebudu v tomto článku rozebírat, jak byl definován zámysl velitele OHQ a jak byl následně tento zámysl přetransformován do konceptu operace (dále jen CONOPS), ale uvedu, jak tomu ve skutečnosti bylo při nasazení BG EU, mnohonárodní brigády střed (dále jen MNB-C), od února do června 2008 v operaci EUFOR-Tchad/RCA.

Vedoucím státem evropského bojového uskupení (dále jen BG EU) byla Francie a praporní úkolové uskupení bylo vytvořeno z tankového praporu, posíleného prvky mechanizovaného praporu, družstvem speciálních sil Slovinska a mechanizovanou rotou Rumunska (rumunská rota ale nebyla nakonec do prostoru nasazení vyslána).

Toto praporní úkolové uskupení (BG EU) bylo nasazeno do operace EUFOR-Tchad/RCA jako první. Je ovšem nutné podotknout, že Francie měla a má trvale rozmístěné národní jednotky na mezinárodním letišti v N'Djamena v rámci mezinárodní vojenské pomoci.

Přesto, po útoku rebelů na hlavní město a jeho odražení, bylo prvním úkolem BG EU zajistit evakuaci cizích státních příslušníků z Čadu (občané EU, NATO, Austrálie apod.). Poté následoval pozemní přesun, za podpory leteckého průzkumu (letka Mirage F1) až do osady Forchana přibližně 40 km od hranic se Súdánem. Vybudování základny trvalo několik dnů, ale i tak podmínky zůstaly po celou dobu nasazení velice omezené (bez klimatizace s denními teplotami 50 °C, bez konzervované denní stravy, telefonní sítě, internetu atd.).

Mandát mise

Mandát mise byl stanoven rezolucí Bezpečnostní rady OSN č. 1778 z 25. září 2007. Mezi vydáním rezoluce Bezpečnostní rady OSN a vysláním BG EU uplynulo 6 měsíců, v průběhu kterých probíhala jednání na politické úrovni v EU a vojenské strategické rozhodování. Prakticky mělo tedy OHQ i FHQ několik měsíců na operační plánování.

Mandát mise BG EU spočíval ve třech úkolech:

1. Přispět k ochraně ohrožených civilních osob.
2. Usnadnit dodávky humanitární pomoci tím, že zvýší bezpečnost v prostoru odpovědnosti.
3. Přispět k ochraně infrastruktury pracovníků OSN a zajistit jejich volnost pohybu.

Stejný mandát byl použit při štábních nácvicích CZE/SVK OHQ (operačního velitelství).

Co to prakticky znamenalo? BG EU o síle přibližně 1 500 osob dostalo prostor odpovědnosti o rozloze 45 tis. km² (pro představu přibližně 200 × 200 km) v prostoru osady Forchana při soudánských hranicích. V okolí této osady, přibližně 50 km, se nacházelo 100 tis. soudánských uprchlíků ve čtyřech táborech a přibližně stejný počet vnitřně přemístěných čadských vysídlenců.

Výchozí bezpečnostní situace

V prostoru odpovědnosti působily skupiny čadských rebelů, kteří se opírali o bezpečná útočiště v soudánské provincii Darfur, přibližně ve 100kilometrové vzdálenosti od osady Forchana. Tato situace nedávala úkolovému uskupení žádnou možnost manévru v hloubce nebo možnost včasné výstrahy o přesunu skupin rebelů do prostoru odpovědnosti. Současně měli rebelové možnost rychlého stažení mimo prostor působení BG EU.

Čadské ozbrojené síly měly dislokovánou jednotku v okolí osady Adré na hranicích se Súdánem, přibližně 70 km od základny BG EU.

V prostoru odpovědnosti byla zhoršená bezpečnostní situace charakteristická kriminálním jednáním skupin predátorů, kteří ze zálohy napadali uprchlické a vysídlenecké tábory, kradli dobytek, dopouštěli se mezi-etnického násilí (krádeže, znásilňování, vraždy), po kterých následovaly odvetné akce, to celé v nekonečném cyklu.

V této bezpečnostní situaci, všeobecné beztréstnosti, byly mezinárodní a nevládní organizace obětmi nátlaku, vyhrožování a násilí, což ve svém důsledku vedlo k zastavení činnosti velké části z nich.

Operační koncept nasazení BG EU

Operační koncept BG EU (MNB-C) vycházel z plánovacího předpokladu, že rozmístěním jednotky o síle mechanizovaného praporu dojde ke strategické změně poměru sil v prostoru operace. Na druhé straně, aby se tato změna poměru sil projevila, nebylo možné touto jednotkou působit na celém území Čadu, ale pouze ve vymezené části tam, kde je situace nejhorší, a po dosažení určité míry stabilizace rozšířit působení EUFOR-Tchad/RCA do dalších oblastí rozmístěním dalších dvou BG EU (MNB-Sever, MNB-Jih).

BG EU o síle posíleného praporu bylo tedy přesunuto po pochodové ose N'Djamena – Massaguet – Ngoura – Ati – Oum Hadjer – Abeché – Forchana. Přesun proběhl po vlastní ose za podpory vzdušného průzkumu. Prapor logistiky a prapor taktického letectva pozemního vojska (prapor vrtulníků) byly přesunuty k BG EU až po měsíci a půl. Do té doby bylo uskupení zásobováno vzduchem a po zemi.

První fáze: převzetí iniciativy a zpravodajského úsilí

Cílem bylo provést průzkum prostoru odpovědnosti a získat co nejvíce zpravodajských informací o způsobech činnosti skupin rebelů. Pět čet neustále patrolovalo a provádělo průzkum v prostoru odpovědnosti, tři čtyry byly drženy jako operační rezerva velitele, síly rychlé reakce (dále jen QRF). Minometná četa a četa protitankových zbraní plnily úkoly jako průzkumné jednotky. Příslušníci průzkumné jednotky, vycvičení i jako polní HUMINT, byli rozděleni mezi jednotlivé čtyry a jejich úkolem bylo získávat informace od místních obyvatel, uprchlíků, vysídlenců a z rozhovorů s příslušníky mezinárodních a nevládních organizací. V každém okamžiku bylo někde nasazeno několik čet, v nepravděelně vybíraných prostorech, na různou délku pochodových os v různé časové délce. Při plánování nasazení čet se vždy vycházelo z maximálního dosahu MEDEVAC, zdravotnických etap, doletu vrtulníků a dosahu komunikačních prostředků.

Prakticky bylo trvale 70 % všech bojových jednotek BG EU mimo základnu Forchana.

Druhá fáze: nastolení všeobecné bezpečnosti

Postup zvolený ve druhé fázi vycházel z následujících omezení:

1. Přestože BG EU bylo vojensky silné a odstrašilo ozbrojené skupiny rebelů, složení, výzbroj a výcvik nebyly přizpůsobeny ochraně osob, které byly dány mandátem OSN.
2. BG EU nemělo pravidla nasazení (dále jen ROE), která by mu umožňovala splnit úkoly spojené s nastolením bezpečnosti (možnost provádět kontrolu osob, prohledávat osoby, prostory a vozidla, odzbrojit osoby, stanovit prostory s různými omezujícími opatřeními z pohledu bezpečnosti).

3. Úspěch mise spočíval ve vnímání místního obyvatelstva, v jeho důvěře a skutečných výsledcích zlepšení bezpečnosti, a to přes výše uvedené omezující faktory.

Základním způsobem plnění úkolů bylo působení společně s příslušníky čadského četnictva, které disponovalo oprávněními, chybějícími v ROE EUFOR-Tchad/RCA. Plnění úkolů probíhalo v pěti bezpečnostních liniích:

1. Cílené zlepšování bezpečnostní situace v oblastech, kde místní ekonomické aktivity byly zdrojem (cílem) nájezdů predátorů. Dále působení v místech a v čase, kdy docházelo k distribuci humanitární pomoci a na komunikacích, po kterých se tato pomoc přepravovala. Dále na místech trhů (tržnicích), kde se v daném čase a prostoru koncentrovalo obyvatelstvo, přicházející často z velkých vzdáleností. Jednotky plnily jednak průzkumné úkoly (včasné zjištění možného nebezpečí, přesunů ozbrojených skupin apod.) a také demonstrovaly odstrašující sílu.
2. Zpravodajské působení a protiakce spočívaly ve využívání získaných informací k vytváření nočních protiláček na dlouhých komunikačních osách.
3. Reakční síly byly připraveny provést manévry a pronásledovat ozbrojené skupiny rebelů, přehrazovat jejich osy přesunu, obkličovat je nebo se postavit mezi ně a chráněné objekty.
4. Dlouhodobé nasazení (96 hodin) uskupení sil a podpůrných prostředků do prostoru zvláštního zájmu s cílem demonstrovat odhodlání a úsilí. Tyto operace sloužily k „nasyčení“ daného prostoru, jeho destabilizaci z pohledu nepřítele, k zadržení podezřelých osob, jejich odzbrojení a výslechu.

Závěr

Pokud se podíváme na zvolený koncept nasazení úkolového uskupení, je vidět, že byla zvolena varianta vytvoření okamžitého efektu na vybraném teritoriu operačního prostoru. Nasazení sil bylo provedeno i s rizikem problémů s logistickou a vzdušnou přepravou. BG EU prakticky dva měsíce plnilo úkoly pouze se zabezpečenou dodávkou konzervovaných stravních dávek, munice a základních hygienických potřeb.

Až po této době byla rozmístěna celá linie logistické podpory už se záměrem jejího využití pro další BG EU (MNB-Sever a MNB-Jih).

Ukázalo se, že okamžitý efekt, i když ne v celém prostoru operace, může mít významnější dopad na stabilizaci daného prostoru, než postupné, kompletně zabezpečené nasazení sil.

Literatura:

Zpracováno s využitím materiálů zkušeností z operací (RETEX), časopisů Doctrines a Hérakles, vydávaných Centre de Doctrine et d'Emploi des Forces Francie.

Přizpůsobit se, nebo zemřít: Protipovstalecká taktika na stupni rota

Podplukovník John Valledor, velitel praporečního úkolového uskupení 2/14 pp, na příkladu jedné bojové akce roty v Iráku popisuje, jak velitel roty přizpůsobil taktiku vedení bojové činnosti konkrétním podmínkám v daném operačním prostředí pro dosažení úspěchu s co nejmenšími ztrátami.

Ing. Jozef BUZA, Institut doktrín, Vyškov

Zářivý měsíc v březnu perfektně osvětluje prostor, v němž působí lehká průzkumná četa, která se právě naloduje do člunu k plnění úkolu. Její příslušníci (vojáci) se krčí, aby nebylo vidět jejich siluety ve čtyřech černých člunech na východním břehu řeky Eufrat v Iráku.

Po více než 45 minutách jsou vojáci 2/14. praporu 2. brigádního taktického uskupení 10. horské divize připraveni skrytě proniknout do chudé kmenové vesnice Owesat na druhém břehu. Čekají v absolutním tichu, všichni jsou si vědomi toho, že odhalením jejich pozic by se stali snadným terčem pro povstalce. Owesat se nachází na druhé straně řeky proti tepelné elektrárně, postavené ještě za pomoci bývalého SSSR. V současné době slouží jako základna pro koalici síly. Předtím tatáž elektrárna sloužila jako úkryt a místo pro odpočinek teroristů al-Káidy, také sloužila jako brána pro přísun cizích bojovníků a materiálu do centrálního Iráku k provádění útoků proti koalici a zejména americkým silám.

Během odvážné noční razie koncem října předešlého roku vojáci 2/14 praporečního úkolového uskupení (PrÚU) vyhnali z elektrárny povstalce/teroristy ze skupiny Abu al-Zarkáviho. Koalici síly vybudovaly z této elektrárny základnu pro hlídky (patrol base) pro dvě bojové rotu, jednu americkou a jednu iráckou. Povstalci, kteří věděli o amerických a iráckých jednotkách, rozmístěných v elektrárně, našli přístupové cesty přes řeku k provádění útoků s cílem vyčerpat koalici a irácké bezpečnostní síly nepřetržitým používáním improvizovaných výbušných zařízení (IED), ručních zbraní a sporadickými minometnými a raketovými útoky. Po útocích nacházeli útočiště právě ve vesnici Owesat.

Rota-A, rozmístěná v objektech elektrárny a řešící každodenní útoky, měla vytvořenu síť informátorů, pečlivě vybraných z místních obyvatel. Trpělivě čekali na dobu, kdy by mohli útočníky napadnout. Čekání už bylo skoro u konce. V březnu za měsíční noci čluny, zatížené vyzbrojenými vojáky, plavaly pomalu na vodě. Poháněné tichými přívěsnými lodními motory, pluly proti proudu řeky. Po padesátiminutové plavbě seržant čtyři nařídil zastavit motory, čtyři čluny tiše přistály v předem vybraném (chráněném) místě. Odtud četa, plnící úkol clony pro rotu-A, která byla stále ve východním postavení v elektrárně, zahájila hlídkovou činnost v hustém palmovém háji, lemujícím břehy řeky. Na druhé straně řeky, v elektrárně, bylo připraveno více než 60 amerických a iráckých vojáků zahájit útok na vesnici ze vzduchu.

Klid u řeky Eufratu narušily o několik hodin později dva americké vrtulníky Blackhawk z praporu bitevních vrtulníků 1. lehké divize. Vrtulníky opakovaně přistály na vyznačených plochách v elektrárně k naložení amerických a iráckých vojáků k jejich přepravě a následnému vysazení do předpokládaného prostoru vedení bojové činnosti ve vesnici Owesat. Měsíční obloha se stala společným prostorem také pro bitevní vrtulníky Apache, stíhací-bombardovací letouny a bezpilotní prostředky, určené k poskytnutí palebné podpory (provedením přesných úderů) a k zajištění včasného varování veliteli rotu, velícímu této společné operaci.

Poté, co se vojáci přesunuli do vesnice, velitel rotu vydává povel k zahájení prohledávací operace dům od domu ve více než 30 iráckých domech k vypátrání radikálních islamistů. Američtí vojáci, vybavení prostředky nočního vidění, a spolupůsobící iráčtí vojáci zadrželi a přesunuli 50 iráckých mužů ve vojenském věku do připraveného prostoru pro zadržené osoby. Vojáci potom strávili dalších 26 hodin systematickou prohlídkou každého domu s cílem nalézt materiál povstalců a provést výslechy místních obyvatel k získání vojensky využitelných informací.

Kolem poledne jednotka odhaluje tři povstalecké úkryty zbraní, ve kterých byly ukryty zbraně sovětské výroby včetně samopalů AK-47, kulometů, RPG, ručních granátů, munice a komponentů k výrobě IED. Na základě výsledku obyvatel jsou vojáci zavedeni do garáže, v níž je několik vozidel v různých fázích demontáže a se změněnými doklady. Tato vozidla, která byla odcizena iráckým občanům, jsou součástí dílny na výrobu IED; Owesat byla součástí teroristické trasy, která vedla do Fallúdzi. Ve Fallúdzi byla vozidla upravena a předána k provedení sebevražedných útoků na přeplněných trzích v Bagdádu.

Noc se opět vrátila do Owesat, zatímco vojáci z rot-y-A zahájili skryté stahování zpět na základnu do elektrárny. V téže době dvojice vrtulníků Blackhawk vyzvedla průzkumnou jednotku na okraji vesnice a přepravila ji na základnu. Současně pěší rota zahájila co nejrychleji přepravu zadržených osob přes řeku v člunech na základnu. Obrácené pořadí odsunu zmátlo místní povstalce, kteří sledovali zásah koaličních sil.

Příprava a realizace této operace se od samého začátku až do konce liší od jiných, prováděných s obdobným cílem. Úkol naplánoval mladý velitel rot-y ve věku okolo 25 let při svém druhém nasazení v Iráku. Převzal velení pěší (mechanizované) rot-y v prostoru nasazení, aniž by předtím absolvoval „kapitánský“ kariérový kurz. Obvykle velitel rot-y (kapitán) musí ukončit toto speciální vzdělání jako součást vojenského kariérního řádu.

Rota věděla, že vítězství nad povstalcí v Iráku na území neovládaném vládou, ale kmeny, vyžaduje trpělivost, odhodlání a umění přizpůsobit se podmínkám. Velitel pečlivě budoval důvěryhodnou síť místních informátorů. Jednotliví informátoři poskytli dostatečné množství důležitých informací, na jejichž základě bylo možné zpracovat komplexní zpravodajskou informaci a sestavit podrobnou hierarchii místních povstaleckých buněk. Velitel při analýze vlastních sil i sil povstalců si byl vědom značné převahy koaličních sil, které ale nemohly být přepraveny na druhý břeh řeky, aniž by nebyly zpozorovány nepřítelem, čímž by přišly o moment překvapení. Velitel zvolil kombinaci útoku z vody (řeky) a ze vzduchu, přičemž předpokládal, že nepřítel bude na jeden z nich schopen reagovat, ale už ne na oba útoky současně. Místní povstalci se s touto formou provedení útoku ještě nesetkali, a tak ani nevěděli, jak na ni reagovat. K poražení přizpůsobivého nepřítele velitel použil sice zažitou taktiku, ale netradičním způsobem. Vojáci se postavili proti nepříteli, který přežívá hlavně díky tomu, že svou taktiku nepřetržitě mění a přizpůsobuje novým podmínkám. Pokud chtějí v tomto konfliktu zvítězit, musí nepřetržitě svou taktiku inovovat. Všichni velitelé rot, kteří vedou své jednotky do boje, musí svou taktiku vedení bojové činnosti přizpůsobit podmínkám nebo v tomto nelítostném operačním prostředí budou mít značné ztráty (nebudou úspěšní). ***Protipovstalecká válka je válkou o přežití nejprizpůsobivějších.***

Tato výjimečná operace probíhala ve dvou složitých a velmi obtížných dynamických fázích, včetně dvojího překročení řeky, doplněných o provedení leteckých úderů v noci. Navíc, prapor po rozmístění v prostoru nasazení dlouhé měsíce neprocvičoval ani jeden z těchto úkolů. Fakt, že tato operace proběhla ve skutečném boji, v noci a v součinnosti s iráckou armádou, ve složitém terénu, přesvědčil o přizpůsobivosti jednotek a vojáků, právě tak jako o kompetentnosti mladých velitelů. Tito Američané představují další skvělou generaci vojáků. Úspěchy v protipovstaleckém boji v Iráku vyžadují inovaci a přizpůsobivost na nejnižších úrovních velení u jednotek, které jsou denně v bojovém kontaktu s nepřítelem. Celkové vítězství nebo prohra v protipovstaleckém boji (v Iráku) se bude odehrávat na taktické úrovni rot-y.

Literatura:

Archiv CALL, pplk. John Valledor byl velitelem operačního uskupení Alpha ve Fort Leavenworth, Kansas.

Hlídkování ve východním Afghánistánu aneb návrat k pěšímu boji

Článek „Smarter patrolling: dismounted movement in Eastern Afghanistan (časopis Infantry Magazine, July 2009, autoři Aaron W. Childers, David Banks) pojednává o provádění pěších průzkumných a bojových hlídek, jako o účinném způsobu boje proti povstalcům v těžko dostupném a členitém terénu.

Ing. Karel KUDLIČKA, Institut doktrín, Vyškov

Boj ve městě v soudobých operacích je obvykle spojován s nasazením jednotek na bojových vozidlech s nejmodernějším vybavením, jak to bylo vidět například v operaci Irácká svoboda.

Tento model však neplatí pro Afghánistán, kde boj probíhá nikoli v městském prostředí, ale převážně v prostředí venkovského charakteru a v těžko dostupném terénu.

Základní způsoby pěšího přesunu a pěšího hlídkování na stupni četa jsou pro plnění úkolu v těžko přístupném terénu často jediným možným řešením.

Složité terénní podmínky v distriktu Andar provincie Ghazni ve východní části Afghánistánu neumožňovaly hlídkování na vozidlech mimo hlavní komunikace. Terén v této oblasti je převážně plochý a větší otevřený. Je protkán stovkami zavlažovacích kanálů vykopaných sovětskými vojáky, kteří se zde snažili založit zemědělské farmy. Zavlažovací kanály jsou několik kilometrů dlouhé a jsou pro vozidla prakticky nepřekonatelnou překážkou.

V této oblasti se nachází zhruba 100 obcí, každá s cca 20 usedlostmi a 200 obyvateli. Většina obyvatel se živí chovem dobytka a pěstováním zemědělských plodin. Zahrady jednotlivých usedlostí jsou obvykle obehnané zděným plotem (obr. 1).

Obr. 1 Zahrady obehnané zděným plotem

Obr. 2 Obec na hranici distriktu

Na hranicích distriktu se zvedá pohoří o nadmořské výšce přes 3 000 m (obr. 2). Cesty vedoucí do horských oblastí skýtají velmi výhodné podmínky pro provedení léček, pro pozorování níže položeného terénu a pohybu koalických jednotek. Horské cesty jsou ve velmi špatném stavu a jsou prakticky nesjízdné.

Tuto situaci vyřešil velitel roty kapitán Childers tak, že nechal vybudovat několik předsunutých postavení, ze kterých příslušníci afghánské policie navázali kontakty s komunitami okolních obcí, a poté do těchto postavení rozmístil své čety, které vysílaly do okolních vesnic pěší hlídky. Pěší hlídkování bylo pro jednotku kapitána Childerse zpočátku poněkud neobvyklé, protože před nedávnem přišla z Iráku, kde používala odlišné způsoby vedení boje. Velký otevřený prostor neposkytoval prakticky žádnou ochranu pro žádný druh přesunu (ať už pěšky nebo na vozidlech), proto bylo nutné se na tento způsob přesunu řádně připravit.

Jako nejlepší způsob pěšího přesunu hlídek se ukázal přesun se vzájemným překračováním, kdy se jednotky (družstva) střídaly ve vzájemném zajišťování (obr. 3). Tento způsob hlídkování se prováděl v otevřeném terénu s přímou viditelností 800 a více metrů.

Bylo nutno upravit i taktické zásady pro rozvinutí místa shromaždiště hlídky (Objective rally Point – ORP). Toto shromaždiště se vybudovalo nikoli několik stovek metrů před cílovým objektem, ale na posledním krytém úseku terénu, což vzhledem k velké přímé viditelnosti mohlo činit až 1 km. Z této vzdálenosti bylo možné provést průzkum ještě předtím, než hlídka vstoupila do vesnice.

Jedno družstvo spolu s příslušníky ANP provádělo namátkovou prohlídku domů. Zajištění odcházející hlídky prováděl střelec s kulometem M240, který zaujal stanoviště na střeše domu. Předtím samozřejmě požádal majitele domu o souhlas. Později toto zajištění prováděli příslušníci ANA.

V jedné z usedlostí se vybudovalo stanoviště palebné podpory. Ukázalo se, že pokud se s majitelem usedlosti jedná slušně (obr. 4), v příjemném prostředí a bez přítomnosti cizích lidí, poskytne koaličním silám cenné informace.

Obr. 4 Hlídka jedná se zástupcem vesnice

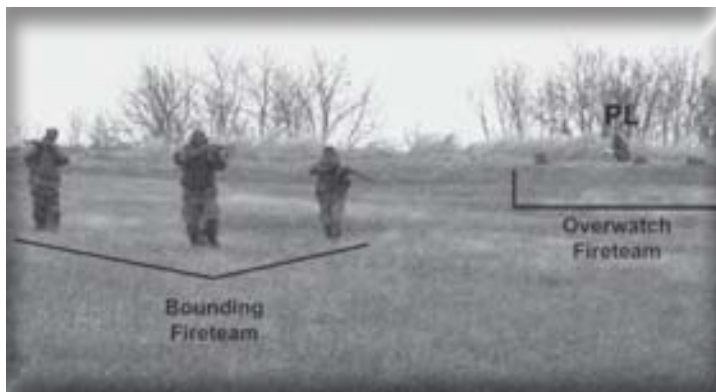
nevýhodou bylo, že použití vozidel znamenalo ztrátu momentu překvapení. Navíc pohyb vozidel byl možný jen na několika málo komunikacích.

Moment překvapení. Pěší přesun byl jedinou možností, jak dosáhnout momentu překvapení. Přesun do místa shromaždiště na vozidlech a pěší uzavření prostoru umožnilo dokonale uzavřít vesnici. Nepřítel svou pozornost zaměřoval na nalezení přesunujících se vozidel a pěší hlídky vůbec nezaregistroval.

Někdy se přesun k cíli, který se nacházel ve velké vzdálenosti, prováděl kombinovaným způsobem. Hlídky na vozidlech se přesunuly do prostoru cca 5 km před cílem, kde se vybudovala základna pro vozidla (vehicle patrol base – VPB). Nevýhodou tohoto způsobu bylo, že polovina jednotky zůstala s vozidly na VPB a chyběla tam, kde byla nejvíce potřebná, tj. v cíli.

Pěší hlídkování (obr. 5) mělo ohromný účinek na obyvatelstvo. Lidé byli šokováni, když za svítání spatřili Američany procházet pěšky vesnicí nebo přicházet po jejich polích, protože něco podobného ještě nikdy neviděli.

Příprava před nasazením jednotky kapitána Childerse nezahrnovala vedení boje po sesednutí. Po příjezdu do Afghánistánu museli „oprášit“ své znalosti a dovednosti vedení boje po sesednutí z vozidel, popsané v předpise FM 3-21.8, ve výcvikových materiálech vojenské školy Rangers a také v knize Christophera E. Larsena *Light Infantry Tactics for Small Teams*. Mnohé z těchto dovedností museli přizpůsobit konkrétním přírodním a kulturním podmínkám Afghánistánu a konkrétní situaci, což si vyžádalo jistý čas.

Obr. 3 Pohyb hlídky v nepřátelském terénu

Vybudovaná pozorovací stanoviště hlídek dobře fungovala v noci, ve dne je však bylo nesnadné dobře zamaskovat, jednak z důvodu přímé viditelnosti a také proto, že již časně zrána se v okolí pohybovalo hodně pastevců.

Základny hlídek se proto budovaly v okolí zahrad a vodáren. Při plánování a provádění hlídkování bylo nutno věnovat zvýšenou pozornost skrytým přístupům, které představovaly zavlažovací kanály. Protože ve dne zpravidla došlo k prozrazení základen hlídek (patrol base), musely se hlídky po setmění přesunout jinam.

Krátce po nasazení rota prováděla hlídkování na vozidlech. I když kulometníci měli z vozidel lepší výhled, příkopy podél vesnic znemožňovaly úplné uzavření vesnice. Největší

Obr. 5 Pěší hlídkování

Boj proti povstalcům a nezbytnost spolupráce s místním obyvatelstvem

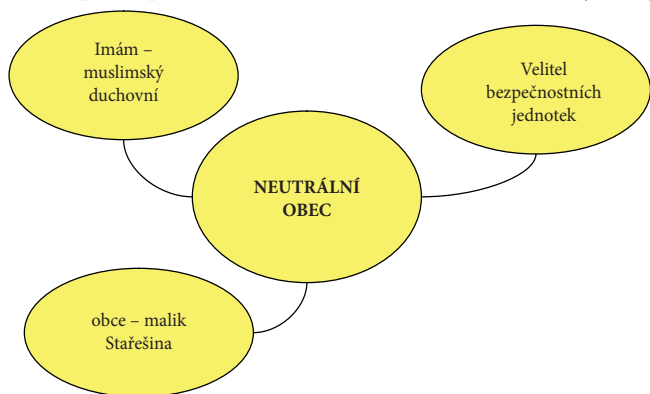
Článek popisuje taktiku, jakou uplatňuje Tálibán při ovládnutí regionu a vesnic v Afghánistánu, a způsob, jakým by koaliční jednotky měly postupovat, aby oblasti ovládnuté Tálibánem získaly zpět pod svou kontrolu.

Ing. Karel KUDLIČKA, Institut doktrín, Vyškov

V boji proti povstalcům v Afghánistánu má čím dál větší význam obyvatelstvo. Afghánistán představuje naprosto odlišné kulturní prostředí, proto získání přízně obyvatelstva vyžaduje znalost a pochopení kulturních specifik Afghánistánu. Afghánská identita nemá „evropský rozměr“, tj. není spojena se státními hranicemi a ústřední vládou v Kábulu. Neexistují zde občané „západního“ pojetí, ale kmeny a příslušníci kmene. Pojem vlast ve smyslu státu Afghánistán nemá pro místní obyvatele příliš velký význam. Nejdůležitější správní územní jednotkou pro Afghánce je kmen, protože představuje jedinou existující organizační strukturu, která je schopna afghánskému lidu zajistit vládnutí a bezpečnost. Úspěšné vyřešení problémů v tomto regionu vyžaduje pochopení kmenového systému, zajištění jeho všestranné podpory, prosperity a ochrany jeho obyvatel a nastolení vzájemné spolupráce.

Mocenská struktura vesnice

Pochopení způsobu ovládnutí vesnice Tálibánem vyžaduje znalost hlavních (uzlových) míst vlivu a moci typické afghánské vesnice, která je nedílnou součástí dané kmenové struktury. Život vesnice probíhá ve třech rovinách, a to v rovině politické a administrativní, náboženské a bezpečnostní. Tyto tři oblasti zastřešují tři hlavní místa vlivu (obr. 1). Pro vnějšího pozorovatele je nejvíce patrná politická a administrativní oblast, kterou reprezentuje náčelník kmene – malik a jeho rada starších. Druhým hlavním místem vlivu je náboženský vůdce – imám, který reprezentuje náboženskou rovinu života vesnice. Třetím hlavním místem je osoba, která odpovídá za zajištění bezpečnosti vesnice (velitel). Bezpečnost si každá vesnice zajišťuje sama. Výcvik a výchova bojovníků jsou pro přežití vesnice rozhodující.

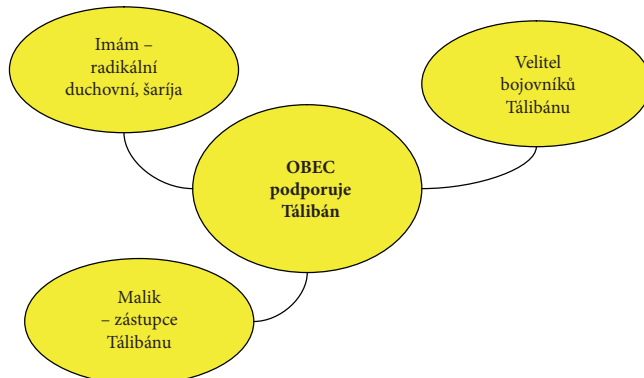

Obr. 1 Hlavní místa vlivu

Pokud Tálibán anebo afghánská vláda mají pod kontrolou většinu hlavních míst vlivu (někdy stačí i jedno), pak mají kontrolu nad celou vesnicí.

Účinná taktika Tálibánu

Tálibán pochopil, že spolupráce s místním obyvatelstvem je nezbytným předpokladem pro dosažení úspěchu. To vyžaduje rozšíření vlivu nad co největší částí Afghánistánu. Tálibán nejprve určí oblasti strategického významu. Nejsnazším cílem jsou oblasti, ve kterých je relativně malá koncentrace koaličních jednotek nebo jednotek Afghánské národní armády (ANA). Poté si Tálibán vytipuje vesnice, které lze nejsnáze ovládnout a které by mohl využívat jako své základny. Aby Tálibán dostal vesnici pod svou kontrolu, musí nejprve získat kontrolu nad jednotlivými místy vlivu, tj. snaží se získat na svou stranu malika, imáma a velitele bezpečnostních sil (obr. 2), a to buď po dobrém, anebo pomocí násilí.

Obr. 2 Tálibán získal pod svou kontrolu celou obec

Obr. 3 Typická afghánská vesnice (provincie Paktika)

do vesnic probíhá současně. Svoje úsilí zaměří na kterékoli místo vlivu, o kterém předpokládají, že v něm najdou největší podporu (obr. 4).

K ovládnutí jedné vesnice Tálibán vyčlení skupinu ve složení velitel se 2 až 5 bojovníků, vyzbrojenými ručními zbraněmi a RPG. Skupina může mít i prostředky pro výrobu a použití IED, v každém případě je však schopna koordinovat použití IED pro potřeby obrany vesnice anebo proti koalici nebo afghánským jednotkám. Bojovníci většinou pocházejí z jiné vesnice, aby nedocházelo ke konfliktům mezi příbuznými a k následné krevní mstě.

Tálibán proto k ovládnutí oblasti, ve které žije 1 000 až 2 500 obyvatel, což představuje 10 vesnic se 100 až 250 obyvateli, potřebuje pouze 20–50 bojovníků a 10 velitelů a v některých případech ještě méně.

Tálibánu k ovládnutí vesnice stačí jen pár bojovníků.

Nejsnadněji lze identifikovat představitele politického života vesnice – malika a jeho radu starších. Tálibán se nejprve snaží získat malika přesvědčováním a pokud to nestačí, uchyluje se k vyhrožování, násilí, nebo jej zavraždí a dosadí jiného.

„Týmy tálibánských zabijáků za poslední dva roky zavraždily více jak 120 kmenových náčelníků a ještě více jich pomocí zastrašování vyhnaly ze svých domovských distriktů. Tálibán doručoval náčelníkům kmenů „noční“ dopisy, ve kterých jim hrozil smrtí. Jde o typický afghánský styl vyhrožování, nutno dodat, že velmi účinný. Všechny kmeny však tomu nepřihlížejí pasivně, mnohé se vyzbrojují a bojují proti této praxi samy, bez jakékoli cizí pomoci.“ Jim Gant, „One Tribe at a Time“

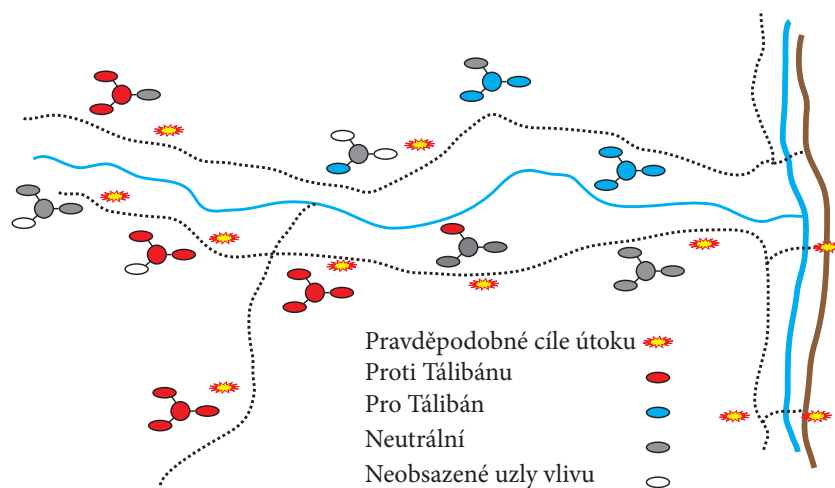
Pokud vesničané říkají, že žádného malika nemají, svědčí to většinou o tom, že o tuto pozici nemá nikdo zájem anebo rada starších se není schopna na zvolení žádné osoby dohodnout. Pokud obyvatelé vesnice až po určitém zdráhání prozradí jméno malika, pak s největší pravděpodobností jde o osobu dosazenou Tálibánem. V těchto případech je velmi pravděpodobné, že Tálibán zde již získal svůj vliv. Tálibán v případě potřeby dosadí takového velitele bezpečnostních sil, který neutralizuje osoby, které jsou proti Tálibánu nebo malikovi dosazenému Tálibánem.

Tálibán často navštěvuje vesnického imáma a místního mešitu (obr. 5). Vesničané proti tomu nevystupují, protože i Tálibán má právo na výkon svých náboženských povinností vyplývajících z islámu. To umožní Tálibánu zhodnotit, jaké veřejné mínění panuje ve vesnici, a navázat kontakt s místními obyvateli. Imámové také působí jako učitelé dětí tam,

Je to optimální postup, protože uvedené osoby zajišťují fungování typické afghánské vesnice (obr. 3), tj. základní životní podmínky a samotné přežití (ochranu) jejich obyvatel a Tálibán si toho je dobře vědom. Výhodou je také uplatňovaný decentralizovaný přístup. Tálibán vydá všeobecné pokyny a jeho velitelé si pak s přihlédnutím ke specifickým podmínkám dané vesnice sami zvolí svůj vlastní postup.

Postup Tálibánu při ovládnutí oblasti

Bojovníci Tálibánu proniknou do určených vesnic, přičemž infiltrace bojovníků

Obr. 4 Ovládnutí vesnice

kde Tálibán předtím zničil nebo vypálil školy. Mešita spolu s imámem slouží jako vzdělávací centrum Tálibánu. Nepohodlného imáma Tálibán nahradí svým vlastním člověkem. Pokud vesnice žádného imáma nemá, pak tam Tálibán vybuduje mešitu a dosadí svého imáma. Tato mešita pak Tálibánu slouží jako místo schůzek, indoktrinační centrum a také jako jeho skladiště.

Sympatizanti z řad místních obyvatel zajišťují Tálibánu stravu a přístřeší. Aby přitom zachovali svou anonymitu, dělají to tak, že jídlo a příkrývky vystavují mimo svá obydlí nebo v místnostech pro hosty, které Tálibán využívá při přesunu skrze vesnici, nebo když vesnici využívá jako svou základnu. Pokud do vesnice přijedou koaliční anebo afghánské jednotky, pak najdou pouze příkrývky nebo oblečení nebo jiné stopy po pobytu návštěvníků. To znamená, že Tálibán se nachází v blízkém okolí.

Místní obyvatelé se zdráhají pomáhat koaličním nebo afghánským jednotkám. Kdyby je někdo přitom viděl, mělo by to za následek návštěvu Tálibánu a otázky kdo a o čem s cizími vojáky hovořil. Obyvatelé vesnic vědí, že ústřední vláda v Kábulu není schopna účinně proti Tálibánu bojovat. O Tálibánu proto poskytnou informace pouze tehdy, pokud mezi nimi a Tálibánem existují nedorozumění vzájemné spory, jejichž důsledkem je doposud nevyřešená krevní msta.

Obr. 5 Mešita v afghánské vesnici

Proti Tálibánu jeho vlastními zbraněmi

Obr. 6 Šúra distriktu na afghánsko-pákistánské hranici

sahuje zkušenosti jednotky US Army Jima Ganta, který působil několik let v provincii Konar. Oba dva velitelé dokázali získat přízeň a důvěru místního obyvatelstva do takové míry, že obyvatelé se postavili v boji proti povstalcům na stranu amerických jednotek.). To vyžaduje hlubokou znalost kmenové struktury, spojení, existujících sporů (např. krevní msta) a jejich kulturních tradic. Koaliční a afghánské jednotky musejí být schopny proniknout do vesnice a získat si hlavní místa moci a vlivu. Vesnickým vůdcům a jejich obyvatelům musejí být nabídnuty životaschopné varianty spolupráce.

Pokud toho koaliční a afghánské jednotky dosáhnou, pak boj proti Tálibánu bude mít mnohem ostřejší charakter a navíc se do něj zapojí i místní obyvatelstvo.

Zabránit Tálibánu v ovládnutí vesnic nelze pouze tak, že se vybudují v jejich okolí další předsunutá postavení. Pouhé rozmístění vojáků na předsunutých postaveních, symbolické hlídkování, organizace šúry (obr. 6) jednou měsíčně a příležitostné žertování s místními obyvateli nestačí.

Účinný boj proti povstalcům vyžaduje, aby vojáci svou činnost úzce koordinovali s místním obyvatelstvem (vedením vesnice) a zajistili její bezpečnost (*Příklady uplatnění téměř totožného postupu jsou uvedeny v publikaci Zkušenosti z operací č. 7/2008, která popisuje zkušenosti velitele praporu US Army pplk. Christophera Cavoliho z období 2006–2007, kdy 16 měsíců velel praporu v oblasti NANGARHAR, KONAR, NURISTAN a LA-GHMAN, a v připravované publikaci, která ob-*

Koaliční a afghánské jednotky musejí také nalézt způsob boje proti Tálibánu vně a uvnitř vesnice. To vyžaduje nasazení skutečně lehké pěchoty a použití účinné taktiky boje proti povstalcům. Taktika musí zahrnovat použití lehkých a rychlých jednotek, které proniknou do vesnice a již vědí, jakým způsobem jednat s místními obyvateli a jejich zástupci a jak identifikovat Tálibán. Musejí umět využít čas ve svůj prospěch a zůstat v oblasti, kterou předtím vyhodnotili jako důležitou.

Je třeba nasadit jednotky lehké pěchoty s úkolem provádět ve vesnicích hlídkování, sledovat pohyb povstalců uvnitř a vně vesnic a provádět léčky na přístupech k vesnicím.

Základny pěších jednotek je třeba vybudovat na vhodných místech, aby z nich mohly vysílat pěší hlídky do okolních vesnic. Úkolem pěších hlídek bude hovořit s místními obyvateli (zejména s vlivnými osobami) a shromažďovat

důležité informace (obr. 7). Nezbytným předpokladem úspěchu bude důkladná znalost místních poměrů v každé jednotlivé vesnici.

Pěší jednotky by měly mít k dispozici vrtníky, aby byly schopny provést taktický vzdušný výsadek, obklíčit povstalce a odříznout je od ústupových cest. Velké předsunuté operační základny (Forward Operating Bases – FOB) by měly sloužit pouze k zabezpečení pěších jednotek na základnách v okolí cílových vesnic.

Obr. 7 Sběr informací od místního obyvatelstva

Literatura

Viliam Lind „How the Taliban Take a Village“, <http://www.military.com/opinion/0,15202,207101,00.html>

Mark Sexton, NCO speciálních jednotek US Army, „How the Taliban Take a Village“ <http://globalguerrillas.typepad.com/lind/2009/12/on-war-325-how-the-taliban-take-a-village-lindsexton.html>

Zkušenosti z vedení stabilizačních operací v Afghánistánu č. 7/2007. Vyškov: Správa Doktrín, 2007.

Jim GANT. *One Tribe at a Time.*

Léčka

Článek popisuje průběh léčky zorganizované Tálibánem v roce 2008, při které zahynulo 10 francouzských vojáků. Způsob provedení léčky a zejména její smrtelné následky svědčí o tom, že jednotky Tálibánu získaly ve způsobu vedení tohoto druhu boje nebývalou zdatnost.

Ing. Karel KUDLIČKA, Institut doktrín, Vyškov

Když v roce 2008 bylo 10 francouzských vojáků zabito v léčce provedené afghánskými povstanci v relativně pokojné oblasti Sarobi nedaleko Kábulu, byla francouzská veřejnost velmi otřesena.

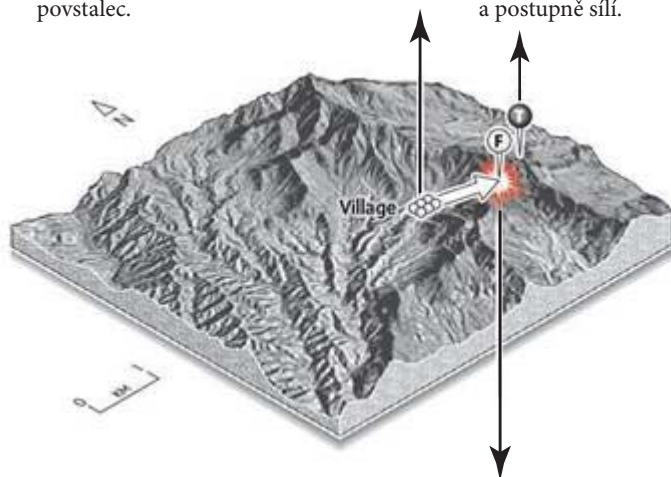
O několik měsíců později zpravodajští důstojníci USA byli poněkud ohromeni, když ze zaznamenaných telefonických rozhovorů vyšlo najevo, že Italové podpláceli povstalice, aby na ně neútočili. Pochopitelně Italové tuto skutečnost francouzským jednotkám nesdělili, což mělo později své tragické vyústění.

Jak vlastně k přepadení francouzské jednotky došlo?

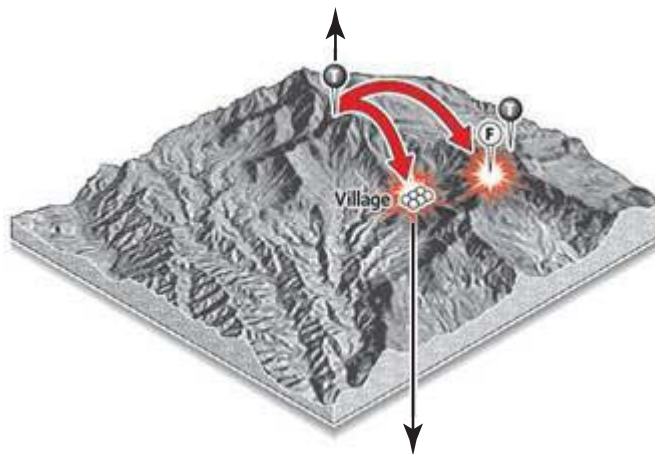
1. Obec Spur Kunday. Hlídky francouzských, amerických a afghánských ozbrojených sil navštívily 18. srpna obec Spur Kunday za účelem prošetření hlášení, že se zde ukrývá 40 pákistánských povstalců. Při prohlídce obce však nebyl objeven žádný povstalec.

3. Útok. Bojovníci Tálibánu vedou útok z tohoto horského hřebtu nad francouzskou četou. Střelba je zpočátku sporadická, a postupně sílí.

4. Použití odstřelovačů. Z tohoto místa je vedena palba z hlavních a ručních protitankových zbraní na francouzské vojáky, kteří se nacházejí o několik set metrů níže. Vojenští vyšetřovatelé zjistili, že mezi povstanci byli i odstřelovači, což je v obdobných případech velmi neobvyklé.

2. Průzkum. Četa francouzských výsadkářů v počtu 30 osob se vydala na průzkum horského svahu, zatímco ostatní hlídky zůstaly ve vesnici. Skupina je roztažena na prostoru o rozměrech 300 × 300 metrů. Nachází se ve zranitelném místě, obklopeném horskými svahy ze severní, jižní a východní strany. Je to místo, na kterém Francouzi utrpěli většinu ztrát.

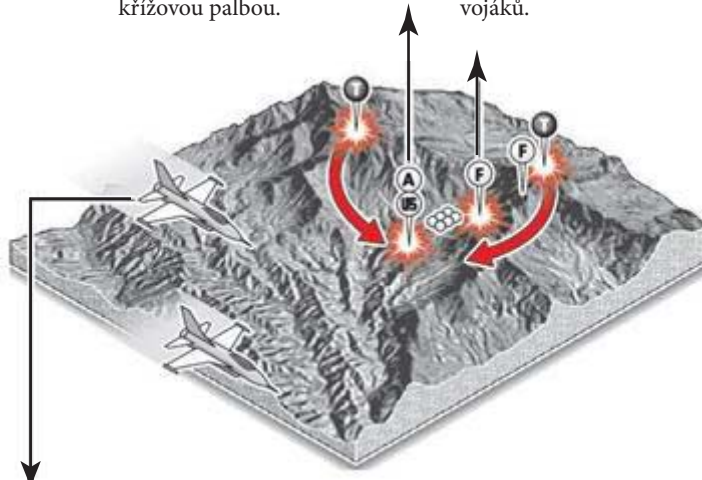

5. Munice. Vojáci ve vesnici se snaží zaujmout výhodnější postavení k provedení protiútoku, dochází jim však munice do lafetovaných zbraní a jsou nuceni od tohoto záměru ustoupit. Vyšetřování později ukázalo, že pro lafetované zbraně bylo k dispozici pouze 600 nábojů, což vojenští odborníci zhodnotili jako naprosto nedostačující.

6. Palebná převaha nepřítele.

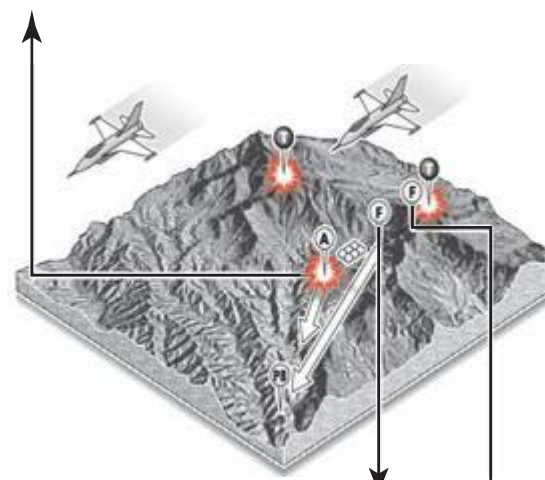
Vojáci ve vesnici se rozdělili do dvou skupin a pokoušejí se podruhé o protiútok. Američtí a afghánští vojáci jedou po komunikaci západním směrem, jsou však zastaveni nepřátelskou křížovou palbou.

6.a Francouzští vojáci se snaží proniknout k četě, které se dostala do léčky, narazili však na mohutnou palbu a podařilo se jim zachránit pouze 7 z celkem 30 obklíčených vojáků.

7. Bombardování. Zdá se, že povstalci se snaží obklíčit koaliční jednotky, vedou střelbu ze severního a východního horského hřebtu. Jsou napadeni bezpilotními prostředky, vrtulníky OH-58 Kiowa Scout, letouny A-10 Thunderbolt, F-15, bitevními vrtulníky AH-64 Apache, bitevními letouny AC-130 a bombardéry B-1B Lancer.

8. Ústup. Povstalci střelbou z kulometů vážně poškodili dvě vozidla afghánské armády a přinutili afghánské vojáky ustoupit směrem k nejbližší základně hlídky. V opuštěných vozidlech zůstaly zbraně, vybavení a identifikační odznaky.

9. Zdravotnická pomoc. Zdravotníci americké jednotky se snaží zachránit dva francouzské vojáky. Jeden umírá, zatímco druhému krvácí tepna na horní končetině, což vyžaduje okamžitou zdravotnickou pomoc. Intenzivní vzdušné útoky umožní přepravu zraněného vojáka vozidlem na základnu hlídky.

10. Záchrana. Přijíždí pomoc. Jednotka rychlé reakce dorazila k obklíčené četě. Pro některé francouzské vojáky to byla první možnost komunikace se svými spolubojovníky od začátku přepadení, protože u čety byla pouze jedna radiostanice. Boje trvaly ještě do poledne následujícího dne. Současně probíhal odsun raněných a padlých. Podle závěrů vyšetřování byli někteří vojáci zastřeleni z blízka.

Zdroj:

www.theglobeandmail.com/v5/.../pdf/gm_paratroopers_web.pdf - Kanada

<http://www.timesonline.co.uk/tol/news/world/asia/article4326321.ece>

Dassault Rafale

Seriál o nejmodernějších bojových letounech světa v našem časopise pokračuje článkem, který popisuje francouzský víceúčelový bojový letoun Dassault Rafale.

Ing. Jan DÚBRAVČÍK, Institut doktrín, Vyškov

Nejnovější chloubou ve výzbroji francouzských vzdušných a námořních sil se na začátku tohoto desetiletí stal víceúčelový bojový letoun Rafale (Bouře). Francouzský letecký průmysl je právem hrdý na svůj nejnovější produkt, který je srovnatelný s evropskými a světovými bojovými letouny stejné kategorie. Je současně prvním letounem z nově vyvíjených bojových letounů světa, který je od roku 2007 nasazen v reálných válečných konfliktech.

Vývoj a výroba

Když ve druhé polovině sedmdesátých let francouzské vzdušné síly zvažovaly, čím v budoucnosti nahradit útočný Jaguar, vznikla myšlenka spojit jejich požadavek s potřebou francouzského námořnictva na náhradu palubního nadzvukového stíhacího F-8 Crusader. Byly zahájeny práce na projektu stíhacího bombardéru nové generace – l'Avion de Combat Tactique (ACT). Vzhledem k tomu, že i ostatní západoevropské státy hledaly cesty k vývoji nového nadzvukového bojového letounu, připojila se i Francie k projektu, který měl sjednotit požadavky Francie (národní projekt l'Avion de Combat Tactique-92 – ACT 92), západního Německa (Taktisches Kampf-flugzeug-90 – TFK-90) a Velké Británie (Agile Combat Aircraft – CA). Operační požadavky Francie na nový letoun byly však natolik specifické a nároky na podíl na výrobě pro ostatní partnery tak neúnosné, že Francie nakonec v roce 1985 na členství ve společném projektu rezignovala. Jak už víme, společný britský, západoněmecký, italský a španělský projekt později vyústil do výroby bojového letounu Eurofighter Tajfun. Mezitím byly národní operační požadavky Francie dopracovány o potřeby pozemního stíhacího letounu (náhrada za letouny Mirage) a palubního úderného letounu (náhrada za letoun Super Etendard), takže národní projekt dostal novou podobu pod názvem l'Avion de Combat eXpérimental (ACX).

Obr. 1 Technologický demonstrátor Rafale A

Konsorcium francouzských firem pod vedením Avions Marcel Dassault-Bréguet Aviation (AMD-BA) připravilo v letech 1983 až 1986 k záletu technologický demonstrátor ACX, který později dostal název Rafale A. Ten poprvé vzlétl 4. července 1986 na továrním letišti v Istres. Poháněn byl prozatím americkými motory General Electric F404-GE-400, protože francouzské SNECMA M88 zatím nebyly k dispozici. Na demonstrátoru byla odzkoušena celková aerodynamická koncepce, nově vyvíjené konstrukční materiály a výrobní

postupy. Aerodynamický koncept letounu je prakticky shodný s letounem Eurofighter Tajfun, pouze vstupy vzduchu k motorům jsou umístěny pod kořeny křídel, kachní předkřídlo je umístěno více vzadu a jinak jsou na letounu rozmístěny závěsníky.

Samostatný vývoj nového bojového letounu ve Francii byl umožněn také velkou předvídatostí v oblasti vývoje nové generace lehkých, ale výkonných proudových motorů. Vývoj byl zahájen už koncem sedmdesátých let u firmy SNECMA a vyústil v prototyp motoru M88. Nový devítistupňový dvouproudový kompresor motoru dosahuje stlačení 24,5:1, to znamená, že tlak vzduchu je na výstupu 24,5× větší než na vstupu. Dříve dosahovaly kompresory stlačení okolo 10:1. Nové materiály dovolily zvýšit výstupní teplotu ze spalovací komory na vzduchem chlazený první stupeň turbíny až na 1 850 K. Tento pokrok v technologiích umožnil dosažení tahu až 50 kN na maximální otáčky a 75 kN s plným přídavným spalováním, při celkové váze motoru pouze 897 kg. Motor je vybaven počítačem řízenou regulací

FADEC, která umožňuje pilotovi zvýšit tah z volnoběhu až na plné přídavné spalování za méně než tři sekundy. Motor SNECMA M88 byl do technologického demonstrátoru Rafale A poprvé zabudován v únoru 1990 a jeho výroba byla zahájena v roce 1996.

*Obr. 2 Snímek jednomístné Rafale C
a dvoustupňové Rafale B za letu*

Na základě výsledků zkoušek Rafale A se francouzská vláda rozhodla objednat nový bojový letoun ve třech mírně odlišných verzích. První byla verze Rafale C (Chasseur-stíhací), jednomístný letoun pro vzdušné síly, Rafale B (Biplace-dvoumístný), dvoustupňový letoun pro vzdušné síly a Rafale M (Marine-námořní), jednomístný palubní letoun pro námořnictvo. Původně zamýšlené verze Rafale D (Steath) a N (námořní dvoustupňová) byly zrušeny. V roce 1988 byla objednána výroba čtyř prototypů jednotlivých verzí, z toho jednoho prototypu verze C a B a dvou prototypů verze M. Jako první vzlétl prototyp Rafale C 19. května 1991 a do konce roku 1993 byly zalétuty i ostatní tři prototypy. První sériový Rafale ve verzi Rafale B byl předán vzdušným silám v prosinci 1998 následovaný prvním Rafale M

pro námořnictvo v červenci 1999. Přednost v dodávkách dostalo námořnictvo, které obdrželo celkem 11 letounů do konce roku 2002. Celkem obě složky francouzských ozbrojených sil objednaly 286 letounů všech verzí.

Cena za jeden letoun byla vykalkulována na 52 milionů Euro (asi 1,4 miliardy Kč) u verzí C a B a 57 milionů Euro (asi 1,5 miliardy Kč) u verze M. Tyto ceny ale pravděpodobně platí jen pro francouzské ozbrojené síly, zahraniční zákazníci by asi zaplatili více. Ti se do nákupu zatím příliš nehrnou, v současné době je největší zájem prezentován z Libie, mezi potenciální zákazníky patří i Spojené arabské emiráty, Brazílie a Švýcarsko.

Vybavení a výzbroj

Kabina letounu obsahuje již u této kategorie standardní tři barevné víceúčelové zobrazovací displeje a širokoúhlý holografický průhledový displej. Novinkou je dotykové ovládání barevných displejů. K tomu je pilot vybaven speciálními bezešvými rukavicemi. Řídící páka je, na rozdíl od letounů Tajfun a Gripen, umístěna na pravém pultu pilotní kabiny, podobně jako u letounu F-16. Na této páce a na páce ovládání motorů na levé straně je údajně umístěno celkem téměř 100(!) ovládacích prvků avioniky, informačního a zbraňového systému (Hands On Throttle And Stick – HOTAS). Plánuje se i zavedení hlasového ovládání (Direct Voice Input – DVI) avioniky a zbraní. DVI musí být schopno rozeznat až 300 hlasových povelů pilota za všech podmínek letu, tedy i v podmínkách stresu a působení přetížení s pravděpodobností 95 %. V budoucnu bude v letounu Rafale, stejně jako v Tajfunu, Gripenu a dalších letounech, instalován přilbový zaměřovací a zobrazovací systém HMSD (Helmet Mounted Sight and Display). Ten umožní pilotovi zaměřovat zbraně, radiolokátor, FLIR na cíl, a současně zobrazovat nejdůležitější informace (vlastní rychlost, výšku, přetížení, stav zbraní, dálku cíle atd.) na poloprůhledném štítku přilby. Pilot se tak v nejdůležitější fázi boje nemusí dívat do kabiny letounu. Americký F-35 Lightning II už vůbec v kabině pevný průhledový displej (HUD) nemá.

Vícerežimový radiolokátor Thales RBE2 má dosah asi 100 km na vzdušné cíle střední velikosti a je schopen sledovat a navádět zbraně i na pozadí země. Jeho anténa není pohyblivá, ale pohyb jeho paprsků je směřován do prostoru elektronicky. Tento moderní systém umožňuje podstatně zvětšit zorné pole radiolokátoru a zpřesnit sledování cílů na větší vzdálenosti. Radiolokátor RBE2 může současně sledovat až 40 vzdušných cílů a na 8 z nich současně navádět protiletadlové rakety. Přitom neustále vyhodnocuje nebezpečnost všech cílů a umožňuje přechod z jednoho cíle na druhý i během letu rakety. Radiolokátor umožňuje i sledování pozemních a námořních cílů, mapování terénu, kopírování terénu ve spolupráci s autopilotem. I v těchto režimech ale nepřetržitě sleduje vzdušný prostor a vyhodnocuje cíle.

Před kabinou pilota jsou umístěna čidla optoelektronického systému Thales/SAGEM OSF (Optronique Secteur Frontal). Na pravé straně z pohledu pilota je čidloIRST (Infra Red Search and Track), které sleduje cíle v infračerveném spektru. Na levé straně je hlavice televizního systému a laserového dálkoměru. Umístění laserového ozařovače pozemních cílů se předpokládá ve speciálním kontejneru.

Obr.3 Námořní Rafale M na palubě
letadlové lodi Charles-de-Gaulle

puštěn. Hlavní zbraní letounu Rafale proti vzdušným cílům je raketa středního dosahu Matra Mica. Je vyráběna ve dvou verzích, s infračerveným navedením (Mica IR) a radiolokačním navedením (Mica EM). V budoucnosti se počítá i se zavedením raket Meteor. Proti pozemním cílům je letoun možno vyzbrojit celou škálou řízené i neřízené pumové a raketové výzbroje, včetně střel s plochou dráhou letu Storm Shadow s dosahem až 400 km. Letoun Rafale je také jako jediný v Evropě nově vyráběný bojový letoun schopen jaderných úderů. K tomu je vyzbrojen střelami ASM-P-A o doletu až 500 km. Proti námořním cílům může letoun použít vylepšené střely Exocet AM39, známé už z války o Falklandy, kdy byly úspěšně použity na straně Argentiny. Letoun může nést i průzkumný kontejner a kontejner pro ozařování pozemních cílů laserem.

Použití

Bojový letoun Rafale má postupně nahradit ve francouzských vzdušných silách a letectvu námořnictva celkem osm typů letounů. Už z toho je vidět, jak velká je škála jeho použití. Je konstruován jako bojový letoun s možností změny taktické role během jednoho letu (Swing Role). Při jednoúčelovém použití může účinně působit jako stíhací letoun pro vybojování nadvlády ve vzduchu. K tomu může nést až 10 střel středního dosahu Mica naváděných jak pasivně v infračerveném spektru, tak aktivně radiolokátorem v hlavici střely. Tímto konceptem se Rafale blíží konceptu původně sovětskému, který využíval pro střelbu na střední vzdálenosti i pasivní infračervené střely. Výhodou je, že se letoun neprozradí činností vlastního palubního radiolokátoru.

Letoun Rafale je schopen i hlubokých průniků na území protivníka až do vzdálenosti 1 900 km při působení na pozemní cíle jak konvenční, tak i jadernou municí, účinně může působit proti námořním hladinovým cílům. Námořní verze Rafale M je plně uzpůsobena pro vzlety a přistání na palubách amerických letadlových lodí.

Jeho první skutečné bojové nasazení však bylo provedeno v roli letounu blízké vzdušné podpory pozemních vojsk (Close Air Support – CAS). Tento způsob bojového použití vyžaduje navádění letounů a povolení použití výzbroje pomocí předsunutých leteckých návodčích (Forward Air Controller – FAC), protože cíle se nacházejí v bezprostřední blízkosti vlastních pozemních jednotek. V roce 2006 francouzská vláda odsouhlasila nasazení letounu Rafale pro podporu spojeneckých sil mise ISAF v Afghánistánu. Na jaře 2007 po dobu tří měsíců působily tři Rafale B z letiště Dušanbe v Tádžikistánu a tři Rafale M z paluby letadlové lodi Charles-de-Gaulle zakotvené v blízkosti pákistánského pobřeží. Letouny obvykle nesly po čtyřech laserem naváděných pumách GBU-12/22B, každá o váze 227 kg. Tyto operace byly ale provázeny několika komplikacemi. Především ani jedna verze letounu Rafale ještě v té době nebyla vybavena laserovými ozařovači, takže letouny Rafale musely být doprovázeny staršími typy francouzských letounů, které tyto ozařovací kontejnery nesly. Rovněž dolet z míst rozmístění byl na hraně možností, takže námořní letouny Rafale musely nést dvě přídatné nádrže a pozemní letouny Rafale musely několikrát tankovat ve vzduchu. Pumy byly odhazovány z výšky okolo 3 000 m nad terénem za koordinace s letounem-ozařovačem. Druhé nasazení letounů Rafale proběhlo na jaře 2008 opět v Afghánistánu, působily ale z letiště v Kandaháru, což odstranilo problémy s doletem a přineslo úsporu v náletu letových hodin. Při této misi už nesly letouny francouzské pumy AASM, které mají kombinovaný laserový/GPS systém navedení. To umožňovalo odhoz pum z výšek až 5 000 m za zhoršeného počasí přes mraky. Pro představu, přes velké výšky odhozu pum, byly úspěšně ničeny cíle ve vzdálenosti jen 200 m od vlastních pozemních jednotek.

Letoun Rafale je vybaven pokročilým elektronickým systémem vlastní ochrany Thales/MBDA SPECTRA. Ten shromažďuje informace z výstražného radiolokačního přijímače (RWR), výstražného laserového přijímače (LWR) a mikrovlnného systému, varujícího před přiblížováním pasivně naváděné rakety (MAWS). Tyto informace systém SPECTRA zpracovává a automaticky provádí potřebná protiopatření, jako je aktivní elektronické rušení a odpal infra a protiradiolokačních klamných cílů.

Výzbroj o celkové hmotnosti až 9 500 kg je na letounu možno umístit na celkem 14 závěsných bodů. Na námořní verzi je kvůli zesílené vzpěře předního podvozku jeden trupový závěsník vy-

Obr. 4. Letouny Rafale na letecké základně v Afghánistánu

Přes úspěšné bojové nasazení probíhá dále zlepšování vybavení letounu Rafale, zaměřené na zvýšení výkonu počítačů, zlepšení spojovacího systému, zlepšení parametrů palubního radaru a další. Tato opatření by měla prolomit i zatím neúspěšnou cestu letounu Rafale na mezinárodní zbrojní trh.

Hlavní takticko-technická data (Rafale C):

Rozpětí křídla 10,8 m, délka 15,27 m, výška 5,34 m, plocha křídla 45,7 m².

Prázdná váha 9 060 kg, max. váha podvėsů 9 500 kg, max. vzletová váha 24 500 kg.

Max. rychlost ve výšce 2 150 km/h (Mach 1,8), dostup 16 800, max. provozní přetížení +9/-3g.

Zdroj fotografií:

Wikipedia, The Free Encyclopedia. Internetová otevřená encyklopedie. [online]. c2008, [cit. 2008-10-12]. Dostupné na <http://en.wikipedia.org/wiki/Main_Page>.

